

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované štúdium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Bc. Jana Prasličková

Vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa

Praha 2012

Vedúci diplomovej práce: PhDr. Jana Slezáková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Combined (Part Time) Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Jana Prasličková

Effect families on harmonic development figure child

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:PhDr. Jana Slezáková

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezentačným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 15. marca 2012

Bc. Jana Prasličková

Pod'akovanie

Chcela by som pod'akovať vedúcej diplomovej práce PhDr. Jane Slezákovej, za jej spoluprácu, praktické rady a usmernenie při vypracovaní diplomovej práce.

Anotácia

- Bc. Jana Prasličková
- Diplomová práca: Vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa
- Vedúci diplomovej práce: PhDr. Jana Slezáková

Diplomová práca je rozdelená na dve základné časti. Zaoberá sa pohľadom na dôležitosť rodinných vzťahov a vplyvu rodiny na výchovu dieťaťa.

Predmetom prvej teoretickej časti je základné vymedzenie pojmov rodiny, typológia rodiny a dôležitosť rodinnej výchovy na dieťaťa.

Predmetom druhej praktickej časti – výskumnej časti je spracovanie metódy dotazníka a pozorovania. Poukazuje konkrétne na názory detí, rodičov a pedagógov Gymnázia M.R. Štefánika, Nové Mesto nad Váhom na tému výchovy rodičovstva a manželstva v školách a rodinách.

V závere sú na základe vyhodnotenia dotazníkov uvedené konkrétne návrhy na zlepšenie výchovy na tému manželstva a rodičovstva na školách a v rodinách.

Kľúčové pojmy

Rodina, harmonická osobnosť, výchova, vzdelanie, typológia rodiny, ciele výchovy, vývoj dieťaťa, výchova v rodine, rozvoj osobnosti, vzťah v manželstve, vzájomná komunikácia, pochopenie

Annotation

- Bc. Jana Prasličková
- Thesis: Effect families on harmonic development figure child
- Supervisor : PhDr. Jana Slezáková

The thesis is divided into two basic parts. It deals with the view of the importance of family relationships and the impact on families raising children. Subject of the first theoretical part is the basic definition of family typology and the importance of family education for the child.

Practical subject of the second research part – is the pricing method of the questionnaire and observations. It refers specifically about the views of children, parents and teachers of the Gymnasium M.R. Štefanika, Nové Mesto nad Váhom on marriage and parenting education in schools and families.

Conclusions are based on the evaluation questionnaires specific proposals to improve education on marriage and parenthood in schools and families.

Key words:

Family, harmonious personality, upbringing, education, family typology, aims of education, child development, family education, personal development, relationship in marriage, mutual communication, understanding

OBSAH

ÚVOD	8
Teoretická časť	
1 Rodina jej význam a funkcie	11
1.1 Základné vymedzenie pojmu rodina	11
1.2 Zákon o rodine	12
1.3 Funkcie rodiny	13
1.4 Význam rodiny	16
1.5 Dôležitosť úlohy otca a matky	18
2 Typológia rodiny	21
2.1 Základná charakteristika	21
2.2 Úplná rodina	22
2.3 Neúplná rodina	23
2.4 Rodina psychicky stresovaných	25
2.5 Nebezpečné štýly výchovy	26
2.6 Výchova drogovu závislých	27
3 Výchova a jej vplyv na dieťa	30
3.1 Ciele a metódy výchovy	30
3.2 Psychické potreby dieťaťa	35
3.2.1 Potreba vzájomného rešpektu	36
3.2.2 Citová výchova v rodine	38
3.2.3 Pravidlá v rodine	41
3.2.4 Udržanie komunikácie	42
3.2.5 Spoločne prežitý čas	45
3.2.6 Potreba kamarátov a rovesníckych skupín	46
3.2.7 Potreba odmiern a trestov	48
4 Praktická časť	50
4.1 Cieľ výskumu a hypotézy	50
4.2 Charakteristika výskumného vzorku	51
4.3 Ciele výskumu	52
4.4 Hypotézy výskumu	53
4.5 Metóda zberu údajov	54
4.6 Interpretácia výsledkov výskumu	54
4.7 Záver výskumu a overenie hypotéz	72
ZÁVER	75
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	78
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	80
ZOZNAM PRÍLOH	82

Úvod

Človek je bytosť, ktorá túži po kontakte s inými ľuďmi, chce ich poznávať, učiť sa, spolupracovať a preberať množstvo skúseností a múdrostí. Už pri zrode života prichádza dieťa do svojej primárnej sociálnej skupiny – rodiny a ako najdôležitejšieho na svete vníma svoju matku a otca, ku ktorým si utvára veľmi úzke puto. Túži po láske, po nežnom dotyku a po vnútornom naplnení pokojom a nehou. Dieťa ako bytosť odkázaná na pomoc dospelých túži po tom najdôležitejšom a to je šťastná rodina. Nie každý máme v živote to šťastie a sme súčasťou šťastnej rodiny a preto je nesmierne dôležité v súčasnom uponáhľanom svete, plnom rôznych nástrah vytvoriť pre naše deti rodinné zázemie a dobrú pôdu pre svoj rast a ďalší rozvoj.

Rodina je základom pre rodičovstvo a výchovu detí, ide o spoločenstvo vplývajúce na svoje potomstvo po celý jeho život. Prostredníctvom rodiny človek získava základné vzorce správania a pôsobenia na svoje okolie. Veľakrát sme svedkami ako negatívne dokáže nefungujúca rodina ovplyvniť správanie svojich detí po celý ich život. Význam fungujúcej rodiny a rodinného života má preto prioritné postavenie v procese socializácie a adaptácie do spoločnosti. Tu je veľmi dôležitá pomoc oboch rodičov a oni sami by si mali uvedomovať aká je ich úloha otca a matky náročná, hlavne v období keď sa ich dieťa začleňuje do kolektívu vrstovníkov a do spoločnosti ľudí všeobecne. Rodičia by mali mať vytvorené svoje pravidlá, ciele výchovy a metódy. Dieťa by malo tieto pravidlá akceptovať, mali by byť preň jasné a zrozumiteľné. Celková atmosféra a komunikácia medzi členmi rodiny zohráva úlohu zdravého rodinného prostredia. Každé dieťa je osobnosť, jeho vývin a rozvoj je individuálny a závisí hlavne od úlohy rodičov, ale hlavne od sociálneho prostredia, v ktorom dieťa vyrastá. Výchova je teda v rodinnom prostredí výrazom, prejavom akceptácie a predovšetkým ide o činnosť pre dobro vychovávaného. Každý jeden z členov rodiny tvorí nenahraditeľnú a zmysluplnú funkciu.

Cieľom diplomovej práce je zdôrazniť, akú nenahraditeľnú úlohu zohráva v živote každého človeka rodina. Jej členovia prinášajú do rodinného života množstvo svojich skúseností a rád, ktoré sú veľakrát hnacím motorom pre deti. Absencia už len jedného z rodičov a zlé výchovné štýly dokážu so životom dieťaťa zamávať tak, že následky si

nesie na celý život. Jedným z hlavných cieľov je však zdôranenie dôležitosti komunikácie a poznania dieťaťa v rodinnom, ale i školskom živote.

Prvá kapitola diplomovej práce je venovaná teórii významu rodiny a jej funkcií. Význam rodiny zdôrazňuje hlavne zo stránky malej sociálnej skupiny, ktorá plní primárnu funkciu už od narodenia dieťaťa. Akým spôsobom chráni zákon rodinu a jej členov a kto všetko dokáže v prípade problémov rodine pomôcť. Rozdelenie jednotlivých funkcií rodiny z pohľadu významu pre rodinu. Posledná časť prvej kapitoly je venovaná dôležitosti úlohy otca a matky v rodine.

Druhá kapitola sa venuje typológii jednotlivých druhov rodín. Využíva poznatky o tom, že úplná rodina nemusí byť znakom dobrej výchovy detí a že v neúplnej rodine pokiaľ sa dodržia určité vzorce nemusí byť zlá starostlivosť o jej členov. Rozoberá stres ako negatívny faktor pri výchove detí a to, že zohráva dôležitú úlohu v dnešnej uponáhľanej dobe, kde je ho stále viac. V tejto kapitole je venovaná aj časť nebezpečným štýlom výchovy, ktoré si rodičia vôbec neuvedomujú, ale pri tom ich používajú a sú znakom jestvujúcej alebo blížiacej sa krízy. V poslednej časti je rozpracovaná teória a skúsenosti s deťmi drogovovo závislými, ktoré sa ocitli na okraji spoločnosti následkom nevhodného rodinného prostredia, ktoré na dieťa vplýva negatívnym vzorom.

Tretia časť diplomovej práce je zameraná na rodinnú výchovu a jej významu a vplyvu na dieťa. V úvodnej časti je základná charakteristika rodinnej výchovy jej ciele a metódy. Významnou kapitolou v tejto časti tvorí rozdelenie psychických potrieb dieťaťa v rodinnej výchove od vzájomného rešpektu, citovej viazanosti, pravidiel, komunikácie v rodine, dôležitosti spoločne stráveného času, potreby rovesníkov až po uplatňovanie odmien a trestov pri výchove detí.

Posledná štvrtá kapitola, je výskumnou časťou, ktorá je zameraná práve na vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa. Cieľom výskumu bolo zistiť ako sa deti, rodičia a pedagógovia navzájom poznajú, čo si myslia o tom, aké majú ich deti skúsenosti s pohlavným životom, aké majú informácie o manželstve a rodičovstve.

Diplomová práca pod názvom Vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa, by mala priniesť prehľad základných poznatkov z rodinného prostredia a jej vplyvu na osobnosť dieťaťa. Mohla by pomôcť ako malá príručka tomu rodičovi, ktorý

stojí pred závažným krokom v živote, či uprednostniť kariéru na úkor rodinného života a pomôcť mu tak zorientovať sa v základných hodnotách potrebných pre kvalitný rodinný život. Poznanie svojho dieťaťa by malo byť také, aby pri rôznych problémoch, ktoré so sebou rodinný život prináša, nenastala situácia, že rodič o svojom dieťati nevie a nepozná jeho potreby, záujmy a podobne. Prácu by som odporučila pedagógom pri práci s adolescentmi, ako pomôcku na zefektívnenie komunikácie medzi deťmi. Aby si dokázali otvoriť oči aj pri veciach, ktoré veľakrát považujú za malicherné, no pre deti sú dôležité. Preto je v odbornej praxi nevyhnutné, aby sa v školských inštitúciách venovalo viac času na skvalitnenie mravnej a citovej výchovy dieťaťa a aby rodinná výchova bola aplikovaná na báze porozumenia, lásky a úcty k dieťaťu.

1. RODINA, JEJ VÝZNAM A FUNKCIE

1.1 Základné vymedzenie pojmu rodina

Rodina v súčasnom ponímaní je označovaná ako sociálna štruktúra, ktorá má svoj trvalý systém rolí, noriem, statusov v skupine alebo spoločnosti, charakterizuje daný sociálny systém. Rodina ako sociálna inštitúcia je chápaná ako každý spôsob konania, slúžiaci k naplneniu skutočnej alebo fiktívnej potreby ľudí v spoločnosti, štandardné správanie v spoložití ľudí.¹ Zahŕňa súbor vžitých, tradičných postupov správania pri uspokojovaní jednotlivých sociálnych potrieb.

Ak hovoríme o rodine tak rodinou rozumieme sociálnu skupinu ľudí, ktorú tvoria nielen manželské páry, ale i ľudia žijúci spoločne v jednej domácnosti. V tejto kategórii rodiny možno zahrnúť i ďalšie príbuzenstvo, starých rodičov, sesternice, bratrancov a podobne. Manželstvo sa stáva rodinou po príchode dieťaťa. Sobášom dvoch partnerov sa stávajú príbuznými aj ich rodičia, súrodenci a ďalší pokrvní príbuzní každého z nich. Vždy sa však rozlišuje medzi rodinou a širším príbuzenstvom.

Rodina je základom pre dobrú výchovu a rodičovstvo.² Vytvoriť dobré prostredie a podmienky na dobré medziľudské vzťahy je predpokladom k úspešnému a pozitívnemu javu, v ktorom sa dieťaťu upevňujú mravné a morálne hodnoty. Sme svedkami toho, že existujú aj rodiny, kde sú negatívne stránky, ktoré pôsobia na dieťa deštruktívne a kde jeho osobnosť môže byť ukrátená o poznanie skutočnej rodiny a akú dôležitú má silu pri prekonávaní zložitých životných situácií.

Rodina je nenahraditeľnou súčasťou nášho života, človek sa do nej narodí a vytvára sa systém hodnôt a cieľov, s ktorými sa neskôr prezentuje vo svojom živote. Jej

¹ PREVENDÁROVÁ, J., KUBÍČKOVÁ, G.: *Základy rodinnej a sexuálnej výchovy*, SPN Bratislava, 1996, ISBN 80-08-01212-9

² LEVICKÁ, J. a kol.: *Sociálna práca s rodinou*, Trnava, 2004, I vydanie 177 s., ISBN 80-89074-93-6

dôležitosť podčiarkuje význam jednotlivých členov rodiny pri výchove detí s cieľom vychovať človeka schopného, samostatného, plnohodnotného a produktívneho života. Je teda súčasťou každého z nás a význam jej funkcií zdôrazňuje jej nevyhnutnosť a nenahraditeľnosť.

1.2 Zákon o rodine

Dodržiavanie právnych predpisov kontroluje zákon o rodine, ktorý je základným prameňom rodinného práva. Zákon číslo 94/1963 Zb. nadobudol účinnosť 1.4.1963. Bol dvakrát novelizovaný /menený a doplnený/ zákonom číslo 132/1982 Zb. a zákonom číslo 234/1992 Zb. Posledná novela upravuje formy uzavretia formy manželstva a to tak, že popri civilnej forme uzavretia manželstva zakotvila aj možnosť uzavretia manželstva pred orgánom cirkvi.

V zákone o rodine /234/1992 Zb. čl. 3/ sa hovorí, že rodina je základnou bunkou spoločnosti a je založená manželstvom. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni.

V roku 1996 bola v Slovenskej republike prijatá samostatná koncepcia rodinnej politiky. Zodpovedá európskym štandardom, no v praxi nie je ešte úplne realizovaná. V tomto dokumente, kde bude v najbližších rokoch formovaná rodinná politika v našej krajine, sa bude dotýkať štyroch oblastí, ktoré vplývajú na život a fungovanie rodiny a to:

- dosiahnutie ekonomickej nezávislosti rodiny,
- stabilita manželských a rodičovských vzťahov,
- vytváranie optimálnych vzťahov pre sebareprodukciu v spoločnosti,
- vytváranie opatrení na zabezpečenie rovnosti príležitosti.

Sociálna či rodinná politika každého štátu, ktorá je naklonená podpore rodiny, opiera sa o solidaritu v spoločnosti. Je solidaritou podporujúcou a opierajúcou sa o vynútené procesy, ktoré sa realizujú cez prerozdelenie daní či sociálne transfery.

Vnútorodinná solidarita je potrebná v súčasnosti ako ukazovateľ sociálnej politiky štátu. Práve vnútorodinná solidarita je iná ako vynútená a nedá sa zabezpečiť prerozdelenie daní. Solidarita vychádza a podporuje zodpovednosť každého jedinca za seba a za svoju rodinu.

Pomoc rodinám sa dá rôzne. Nemusí to byť len finančná výpomoc, ale môžu to byť napríklad:

- nevládne organizácie,
- dobrovoľný sektor,
- záujmové skupiny,
- svojpomocné skupiny

1.3 Funkcie rodiny

Rodina ako malá sociálna skupina plní v našom živote viaceré funkcie a to voči svojim členom a spoločnosti. Tieto funkcie sa navzájom úzko prelínajú a ovplyvňujú, takže je ťažké striktné oddeliť vnútro – rodinné funkcie od spoločenských.³

Pri zdolávaní rôznych prekážok a problémov rodinného života je nesmierne dôležitá ohľaduplnosť, tolerancia a predovšetkým vzájomná spolupráca a komunikácia medzi otcom a matkou. Súčasní mladí ľudia sa trápia problémom nezamestnanosti, o čom sa presvedčujeme pri stagnácii reprodukčno – biologickej funkcie. Ekonomická stránka je ďalším faktorom pre splnenie samostatnej rodinnej funkcie.

Trvalú a nenahraditeľnú hodnotu majú citová a výchovná funkcia, ktorá je v spojení s ochrannou a regeneračnou funkciou. Úloha týchto funkcií je pomoc dieťaťu a ostatným členom rodiny pri zložitých životných situáciách, pri poskytovaní opory v životných okamihoch. To, že dôležitosť funkcie rodiny vyplýva hlavne z potrieb

³ HRONCOVÁ, J.,HUDECOVÁ, A.,MATULAYOVÁ, T.: *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. 1 vydanie Banská Bystrica,2000, 298 s.,ISBN 80 – 8055 -476 – 5.

dieťa a i dospelého jedinca je nesmierne dôležitý fakt fungovania rodiny. Z toho vyplýva, že úloha rodiny je podmienená základnými pohľadmi na rodinu.⁴

Rozdelenie základných funkcií rodiny:

Výchovná a socializačná funkcia – možno ju označiť za najdôležitejšiu funkciu. Rodičia sú pre deti prvé výchovné vzory, ktoré majú u nich spravidla veľkú autoritu, čo umožňuje efektívnosť rodinnej výchovy. Cieľ a obsah tejto funkcie je úzko spätý s citovou funkciou. Táto funkcia nie je splnená, keď sa rodičia nemôžu, nechcú či nedokážu náležite postarať o dieťa. Úplná rodina / s oboma rodičmi/ poskytuje najvhodnejšie podmienky na socializáciu a výchovu dieťaťa. Rodičia vychovávajú svoje deti celým prostredím, atmosférou, správaním, vystupovaním, svojou hierarchiou hodnôt a pod. Výchovnú funkciu rodine ovplyvňuje aj kvalita vzťahov medzi členmi.⁵

Citová funkcia – je dôležitou súčasťou rodinného života. Poskytuje všetkým členom zdravý duševný vývoj a psychickú stabilitu dospelých ľudí. Kladné citové vzťahy sú dôležitým predpokladom rozvoja vlastnej emocionality dieťaťa. Rodina by mala položiť dostatočné základy imunizácie dieťaťa voči nežiadúcim činnostiam najmä vytváraním vlastných autoregulačných mechanizmov, pozitívnej hodnotovej orientácie a tiež voľnočasových aktivít.

Ekonomická funkcia – predstavuje zabezpečovanie základných životných potrieb rodiny. Poruchy tejto funkcie sa prejavujú v hmotnom nedostatku a neschopnosti rodiny zabezpečiť základné životné potreby jej členov, čo je v súčasnosti dôsledkom nezamestnanosti, zvyšovania životných nákladov a iných negatívnych dôsledkov transformačných procesov. Každá rodina hospodári podľa vlastného rozpočtu, ktorý v mnohom závisí od finančných príjmov zväčša otca a matky. Kríza rodiny a iné sociálne – patologické javy prispeli k spoločenskej potrebe, ktorá si vyžiadala aj nárast pomáhajúcich profesií.⁶

⁴ <http://www.narodnyzdravotnyregister.sk/zajimavosti/35-determinanty-socialnej-podmiennosti/>

⁵ BAKOŠOVÁ, Z.: *Sociálna pedagogika*. 1 vydanie Bratislava:1994, 80 s., ISBN 80 – 223 – 0817.

⁶ HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A., MATULAYOVÁ, T.: *Sociálna pedagogika a sociálna práca*, 1 vyd. Banská Bystrica, 2000, 298 s., ISBN 80 – 8055 – 476 – 5.

Ochranná funkcia – povinnosť rodičov starať sa nielen o fyzický, ale i o duševný rozvoj dieťaťa, o ich výživu, bývanie a odievanie. V prípade chorôb je povinnosťou postarať sa o ich zdravie a poskytnutie lekárskeho vyšetrenia a potrebných liekov k uzdraveniu. Šťastie jedinca je podmienené citovou väzbou a dobrými vzťahmi medzi rodičmi.

Biologická funkcia – spočíva v reprodukčnej funkcii, vďaka ktorej dáva nových členov rodine a zabezpečuje pokračovanie rodu, no aj sociálne prežitie spoločnosti, pretože rozmnožuje jej tvorivé a produktívne sily. Spočíva však aj v erotických vzťahoch medzi manželmi, čiže v pohlavnej láske, ktorá je silným stabilizujúcim činiteľom manželstva a rodiny spočíva v zaistovaní biologického trvania spoločnosti a v odovzdávaní biologických vlastností. Biologická funkcia patrí v súčasnosti k jedným z problémov našej spoločnosti, najmä ak hovoríme o reprodukčnosti, pretože ekonomická situácia našej spoločnosti nedovoľuje každému založiť si rodinu. Spoločenský pokrok v oblasti partnerských vzťahov pokročil výrazne dopredu a mladí ľudia nie vždy túžia po manželstve a založení rodiny. Problematika bytovej otázky, ktorá má často za následok upustenie od manželského a rodičovského zväzku a taktiež nedostatok pracovných príležitostí pre mladých ľudí spôsobuje mobilitu za prácou často za hranice našej krajiny.⁷ K poruchám tejto funkcie môžeme zaradiť bezdetnosť, neplánované rodičovstvo, ale ja mnohodetnosť, pri ktorej nie sú rodičia schopní dostatočne sa postarať o zabezpečenie svojich detí. Patria sem aj predčasné tehotenstvá nedospelých matiek a rodičovstvo o sociálne nezrelých alebo psychicky narušených rodičov. V celosvetovom meradle je v súčasnosti pre vyspelé krajiny charakteristické, že populácia klesá, rodí sa čoraz menej detí.

Regeneračná funkcia – je dôležitá pre duševnú rovnováhu človeka. Poskytuje duševnú podporu v ťažkých životných chvíľach. Pomáha prekonávať stres a neúspechy, s ktorými sa človek musí vyrovnáť.

Socializačná funkcia – rodina je primárnym socializačným činiteľom, kladie základ osobnosti človeka. Je „modelovou dielňou“ ľudského správania, a preto sa správanie,

⁷ VIŠŇOVSKÝ, E. A kol.: *Základy rodinnej výchovy*. Banská Bystrica: 2007, 198 s., ISBN 978-80-8083-443-2.

ktoré si človek osvojí v rodine prenáša aj do iných skupín⁸. Rodina je prvým miestom, kde sa dieťa spoločensky začleňuje, i prvým prostredím, ktoré učí dieťa začleňovať sa do sociálnych vzťahov.⁹ Jediniec sa prostredníctvom preberania modelov správania a vlastnej iniciatívy včleňuje do spoločnosti. Na procese socializácie v rodine sa podieľajú vnútorodinné socializačné činitele ako výchova, vzťahy v rodine, štruktúra rodiny, jej kultúrne a ekonomické podmienky.¹⁰

Na plnenie všetkých spomenutých funkcií je dôležitá naša spoločnosť. V rodine, ktorá tieto funkcie zanedbáva hrozí, že sa to odrazí na spoločenskom prežívaní dieťaťa. Existenciou všetkých funkcií je spoločnosť ozdravená a pre samotného jedinca je to najvzácnejšie prežiť zdravý a plnohodnotný život. Dôležitosť a nenahraditeľnosť funkcií rodiny dokrešľuje fakt, že pri absencii jednej z uvedených funkcií nastáva problémová situácia, ktorá má veľakrát za následok až rozvrat rodinného života s následkami pre celý ďalší vývoj dieťaťa.

1.4 Význam rodiny

V našej modernej dobe sa pohľad a aj význam rodiny výrazne zmenil. To čo bolo nemenné a zaužívané niekoľko storočí sa výrazne zmenilo. Či sa to zmenilo k horšiemu alebo lepšiemu je už na uváženie. Nemenný je fakt, že v rodine sa učíme základom spoločenského kontaktu. Stretávame sa s pojmami ako sú deľba práce, financie, vzťahy podriadenosti a nadriadenosti, stretávame sa s autoritou a úctou, ktorou sú pre nás rodičia. Prvýkrát sa učíme rozoznávať dobré od zlého, sme často svedkami rôznych konfliktov.

Zážitky a skúsenosti z nášho detstva zostávajú v nás po celý život. Význam rodiny je v prostredí, v ktorom vyrastá a toto prostredie formuje jeho ďalší vývoj. Ak sa

⁸ HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A., MATULAYOVÁ, T.: *Sociálna pedagogika a sociálna práca*, 1 vyd. Banská Bystrica, 2000, 298 s., ISBN 80 – 8055 – 476 – 5.

⁹ BAKOŠOVÁ, Z.: *Sociálna pedagogika*. 1 vydanie Bratislava: 1994, 80 s., ISBN 80 – 223 – 0817.

¹⁰ VIŠŇOVSKÝ, Ľ. A kol.: *Základy rodinnej výchovy*. Banská Bystrica: 2007, 198 s., ISBN 978-80-8083-443-2.

rozhodnem uzavrieť manželstvo a mať deti, tak nesiem za svoje rozhodnutie plnú zodpovednosť. Ťažobu bremena zodpovednosti za seba a za rodinu, prípadné prekážky a sklamania sú vystriedané mnohými šťastnými a radostnými chvíľami, ktoré manželský a rodinný život so sebou prináša.¹¹

Ak hovoríme o rodine, teda o výchove detí v rodine, tak ide cieľavedomé pôsobenie na ich vnútorný vývoj pomocou uvážene užitých prostriedkov. Je nesmierne dôležité, aby sa rodičia zamýšľali nad tým, k čomu a ako chcú svoje dieťa vychovávať, aby si vopred pripravili čo najvhodnejšie odpovede na ich všetečné otázky, aby užívali odmien a trestov s rozmyslom a nie iba z afektu, aby obaja postupovali pri výchove dôsledne a našli spoločnú reč.

Medzi vplyvy rodinného života patrí bezpochyby rodinné ovzdušie alebo rodinná atmosféra. To pôsobí na človeka po celý jeho vývoj, ale pri tom ho ani nepozorujeme. Tu je veľmi dôležitou súčasťou vzťah medzi ľuďmi. Spôsob, akým spolu ľudia v rodine jednú a akým navzájom hovoria, ako riešia spoločné problémy, ako sa navzájom podporujú alebo spolu bojujú o moc a rozhodovanie, ako si dávajú najavo lásku alebo nenávisť, radosť a zármutok, tak to všetko ovplyvňuje vývoj, myslenie, cítenie dieťaťa hlboko, nakoľko ho stále obklopuje. Tam kde, je tento základ uspokojivý môže sa na ňom uplatniť i správne zameraná výchova dieťaťa, ale naproti tomu v prostredí plnom napätia a nesúhlasu akékoľvek poučovanie a napomínanie pôsobí neúprimne a falošne.

¹¹ PREVENDÁROVÁ, J., KUBÍČKOVÁ G.: *Základy rodinnej a sexuálnej výchovy*, SPN, Bratislava 1996, s.83, ISBN 80-08-01212-9.

1.5 Dôležitosť úlohy otca a matky

Úloha otca

V dnešnej spoločnosti zaujíma otec čoraz dôležitejšie miesto. Aktívne sa zúčastňuje na výchove dieťaťa. Žena sa stáva matkou prostredníctvom biologického procesu, zatiaľ čo muž sa stáva otcom prostredníctvom systému symbolov daného spoločnosťou. Matkou sa teda stávame od momentu tehotenstva, otcom sa však muž stane cez psychologický proces, ktorý je podmienený kultúrnymi a spoločenskými normami.

Otec by mal byť ten, kto udržiava súdržnosť celej rodiny a mal by plniť predovšetkým úlohu tzv.: ochrancu. Vytvára útočisko pre celú rodinu.

Rozinajová sa vyjadruje o postavení otca „ mužovi odpradáva prípadá úloha starať sa o obživu rodiny“. ¹² Dnes je však realita iná a na materiálnom zabezpečení rodiny sa podieľajú obaja manželskí partneri.

Otec sa čoraz viac podieľa na starostlivosti o svoje deti už od prvého roku a to značne uľahčuje vytvorenie dobrého obrazu otca. Dieťa vníma funkciu otca ako dvojzmyselnú. Otec predstavuje zároveň silu, ale ja pozíciu rivala a toho kto dieťaťu niečo zakazuje. Proces stotožnenia sa uskutočňuje rovnako u chlapcov ako aj u dievčat. Syn sa priamo stotožňuje, zatiaľ čo u dcéry sa tento proces uskutočňuje nepriamo. V období dospievania môže byť úloha otca uvedená do pochybností a preto je nesmierne dôležité, aby otec hlavne v tomto období robil všetko preto, aby si zachoval svoj dobrý obraz u dieťaťa.

Deľba práce v rodinnom prostredí je dnes už chápaná v modernom duchu. Otec už nemôže byť len tým, čo plní úlohu obstarávateľa obživy a hmotného zabezpečenia, ale je pre dieťa rovnako ako matka citovou oporou pre celú rodinu.

Matějček o ňom tvrdí, že otec je dnes viac vychovávateľom dieťaťa než kedykoľvek predtým ¹³. Už preto, že sa s ním odštvára do intímneho styku takmer od prvých dní,

¹² ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN Bratislava 1998, s.69 č.:067-269-88

¹³ MATĚJČEK. Z.: *Rodiče a děti*, Avicenum, Praha, 1986, s. 58, ISBN 80-7187-246-7.

kedy má možnosť formovať stavbu jeho osobnosti od samotných počiatkov a že pri novom rozdelení úloh v rodine preberá celú radu prác výlučne ženských. Otec dnešnej doby nemá teda toľko práce s obživou rodiny, ale zato má nepomerne náročnejšiu úlohu v oblasti psychologickej.

Úloha otca v rodine však predstavuje formy a hodnoty správania dané spoločnosťou. Funkciu otca tvorí tzv.: súbor rozhodnutí, ktoré sa podieľajú na tvorbe psychiky dieťaťa. Takže každá spoločnosť dáva otcom úlohy, ktoré sú typické pre danú kultúru, hoci úloha otca je považovaná za dôležitý element v normálnom vývoji a v citovom dozrievaní dieťaťa.

Otec by mal byť živým príkladom pre svojich potomkov. Skutočný a dobrý otec plní svoju úlohu rád, zodpovedne, svedomito a nielenže sa podieľa na formovaní dieťaťa, ale pomáha i pri vedení domácnosti.

Rola otca zohráva nesmierne dôležitú úlohu aj pri rozvode. V prípade ak sú rodičia rozvedení, môže sa stať, zvlášť v dospelosti, že dieťa (najčastejšie chlapci) zatúžia bývať s otcom.¹⁴ Deti rovnako milujú oboch rodičov, otec je vzorom a príkladom hlavne pre syna a preto by nemal vo svojom vystupovaní na toto zabúdať.

Otcova rola v rodine nestratila na svojej vážnosti tým, že jeho postavenie sa výrazne zmenilo, práve naopak, úloha otca v rodine zastáva nenahraditeľné miesto a ženy a deti sa otcovej starostlivosti dožadujú stále viac. Je preto dôležité, aby si otec sám uvedomil, že jeho miesto v rodine zohráva významnú úlohu pri formovaní osobnosti jeho detí.

Úloha matky

Vzťah medzi matkou a dieťaťom sa utvára už v prvých dňoch po splodení. Matka plní jednu z najsociálnejších úloh. Už v prenatálnom období sa dieťa fixuje na svoju matku nielen na základe biologických procesov, ale aj psychickými vnemami. Úloha dnešnej ženy je zložitá v tom, že si vyžaduje veľa odriekania, nezištnosti a lásky. Dieťa sa veľakrát naučí ako prvé slovo mama a to preňho zohráva veľký význam, znamená

¹⁴ GRIZIVATZ, C.S.:*Rodičovská autorita*, Portál, s.r.o., Praha 2002, s. 86, ISBN 80-7178-676-4.

preňho istotu, lásku, spokojnosť a šťastie. Absencia lásky matky k dieťaťu je znakom psychickej deprivácie¹⁵.

Pre správne plnenie role matky v rodine je dôležité vyzretie po stránke psychickej aj fyzickej na zvládnutie zložitých úloh spojených s funkciou dobrej matky a tiež plniť všetky úlohy spojené s rolou otca, pretože dnes je možné hovoriť o plnej zastupiteľnosti týchto dvoch rolí. Matka si musí vedieť dobre zorganizovať čas ak chce splniť všetky svoje socializačné úlohy, musí teda vynaložiť veľa úsilia. Materinská láska je nevyhnutnou potrebou pre zdravý duševný vývoj dieťaťa i pre jeho citový život.

Poznáme veľa typov matiek, ale každej by nemala chýbať materinská láska, ktorej výsledkom je výchova a príprava dievčaťa na úlohu matky. Negatívnym javom dneška je práve to, že veľká pracovná zaťaženosť sa často odráža negatívne na výchove detí, ide hlavne o veľkú absenciu citovej výchovy, čo má za následok skomplikovanie zdravého duševného vývoja dieťaťa.

Veľkou pravdou pri výchove detí v rodine je, že „starostlivosť matky o dieťa a jeho výchova napomáhajú socializácií dieťaťa, čo má veľký význam pri ďalšom zaradovaní do širokej spoločnosti, do zamestnania a podobne. Nedostatok materinskej lásky zapúšťa hlboké korene asociálnosti, krutosti, sadizmu, cynizmu, delikvencii atď.“¹⁶ Toto by malo byť alfou a omegou pre každé dievča skôr ako sa stane matkou.

Či už hovoríme o vplyve a postavení v rodine otca, alebo matky vieme, že ich miesto je nezastupiteľné a ich absencia v rodine alebo negatívne štýly výchovy môžu zanechať trvalé nenahraditeľné stopy v živote ich detí.

¹⁵ FISCHER, S., ŠKODA, J.: *Sociální patologie*, Grada Publishing, Praha, 2009, ISBN 978-80-247-2781-3

¹⁶ ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1988, s.52

2. Typológia rodiny

2.1 Základná charakteristika

Existuje viacero vzorcov pre rozdelenie typológie rodiny. Poznáme uzatvorený rodinný systém, ktorý je typický pevnými štruktúrami ako nosnými bodmi pre poriadok a zmenu. Naopak otvorený rodinný systém, kde poriadok a zmena vyplývajú z interakcie relatívne pevných, ale vyvíjajúcich sa rodinných štruktúr. A náhodný rodinný systém, kde všetky štruktúry sú nestabilné.¹⁷

Typológia rodín slúži k usporiadaniu veľmi nepriehľadnej a premenlivej oblasti, akú predstavujú rodiny a slúži hlavne k didaktickým účelom. Medzi jednotlivými vyhradenými typmi rodín predpokladáme existenciu radu nevyhradených či prechodových a zmiešaných typov. Takže väčšina rodín sa v podstate k „čistým“ typom nedá zaradiť.

Úplná a zdravá rodina pôsobí na proces fyzického a psychického zrenia dieťaťa kladne. V takejto rodine sú stredobodom záujmu deti, v negatívnom prostredí stojí v popredí problém vzájomných vzťahov rodičov. Príjemná atmosféra je vtedy, ak sú vzájomné vzťahy rodičov vyrovnané. Dieťa, ktoré sa cíti dobre v rodinnom prostredí nehľadá uspokojenie mimo rodiny.

Za nevhodnú nepovažujeme len rodinu plnú konfliktov, rozvedenú, patologickú, ale ja takú, ktorá navonok funguje normálne, ale nedokáže citovo uspokojiť svojich členov. Preto dieťa pre svoj vývin oboch rodičov.

Výchovné prejavy a postoje k dieťaťu závisia od typu rodinnej výchovy a pre určité charakteristiky rodinného prostredia a rodinnej atmosféry môžeme hovoriť o typológii rodinného prostredia a rodinnej výchovy.

V porovnaní s minulosťou vidíme veľký rozdiel v štýle výchovy dieťaťa. V minulosti sa uprednostňoval a preferoval autoritatívny druh výchovy a v dnešnej dobe

¹⁷ AZAROV, J.P.: *Pedagogika rodinných vzťahov*, Bratislava, SPN 1983, 163 s.

je to skôr liberálny druh výchovy s kamarátskymi vzťahmi. Preto je nesmierne dôležité pri výchove dbať na to, aby zostala zachovaná prirodzená autorita a vážnosť rodiča.¹⁸

2.2 Úplná rodina

Úplná rodina je rodina, v ktorej žijú obaja rodičia a najmenej jedno dieťa. Ide o dvojgeneračnú skupinu rodičov a detí, v ktorej sú jasné roly všetkých jej členov. Spôsob spolužitia jej členov zaraďuje harmonickú rodinu, ktorá uspokojuje všetky potreby členov rodiny medzi úplné rodiny. Konsolidovaná rodina uspokojuje zasa všetky základné potreby a nie sú v nej známe vážne poruchy a nezhody pri výchove detí. Existuje aj negatívne rozdelenie úplnej rodiny, kde nastáva konflikt, vyskytuje sa napätá atmosféra, kde je nezáujem, kruté zaobchádzanie s dieťaťom i medzi partnermi a tu hovoríme ho disharmonickej rodine, teda rodine narušenej, labilnej a rozvrátenej. Ak po rozvode jeden z rodičov so svojimi deťmi vstúpi do nového manželstva vtedy ide o rodinu doplnenú, ktorá je charakteristická najkomplikovanejším typom vzťahov.

Úplná rodina vplýva na svoje potomstvo, na jeho duševný a telesný vývoj, môže lepšie reagovať na správanie svojich detí tam, kde k úplnosti prispieva i harmónia. V tejto rodine je rast duševného i telesného vývoja dieťaťa úplne ideálny. K harmónii v manželstve by si mali obaja partneri vytvoriť určitú súhru, aby boli vytvorené podmienky pre zdravý vývoj dieťaťa a v neposlednom rade i dobrý rodinný život¹⁹.

Harmonické manželstvo je zrejme základom dobrých vzťahov v rodine vôbec a teda je najlepším prostredím pre dobrý vývoj dieťaťa. Je dokonca jedným z najdôležitejších predpokladov pre to, aby i dieťa, až raz dospeje, bolo v manželstve šťastné, a aby bolo raz dobrou matkou či dobrým otcom.

Ak hovoríme o harmonickom manželstve nie je možné, aby dvaja ľudia, ktorí majú svoju vlastnú jedinečnú osobnosť, odlišný temperament, ktorí vyrastali v rozličných

¹⁸ ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, Bratislava, SPN, 1988, 272 s.

¹⁹ HORÁK, K.: *Hovoríme s rodičmi*, SPN Praha, 1979, č. 14-399-79

rodinách mali zrazu na všetky veci zhodný názor a prejavovali rovnaký postoj. Je preto nesmierne dôležité nájsť v rodinnom živote zhodu, harmóniu a pochopenie pre druhého.

Harmonické manželstvo znamená teda aj niečo iného než len súhlas vo všetkom a za každú cenu. Môžeme sa naň pozerat' ako na súžitie dvoch ľudí, ktorí žijú v intímnom citovom vzťahu hlbokej lásky, ale predsa nestrácajú svoju individualitu, ani o ňu nepripravujú svojho partnera²⁰. Harmonické manželstvo je základom pre budovanie harmonickej rodiny. Výhodou úplnej rodiny je to, že otec a matka dieťa motivujú, viac mu pomáhajú v ďalšom jeho vývine a raste jeho osobnosti. Pomáhajú si navzájom, podporujú sa vo výchovných štýloch, diskutujú a radia sa o problémoch.

Medzi ďalšie výhody úplnej rodiny zaradujeme:

- dvaja rodičia poskytujú väčšie pohodlie dieťaťu
- pomáhajú pri vstupe dieťaťa do spoločnosti iných ľudí
- ponúkajú viac možností a riešení v prípade konfliktných situácií
- vedia si svoje výchovné štýly skontrolovať a vedia sa udržať v rovnováhe
- vie dať svojmu dospelievajúcemu dieťaťu potrebnú voľnosť a neskôr ho
- nechať odísť do života žiť plne ďalej – vytvorenie špecifickej situácie²¹

2.3 Neúplná rodina

Neúplnou rodinou označujeme „spoločenstvo jedného rodiča (najčastejšie matky) s dieťaťom alebo deťmi, ktorý plní funkciu oboch rodičov“.²²

Životná situácia, v ktorej sa neúplná rodina ocitá, je náročnejšia a komplikovanejšia ako v úplnej rodine.

²⁰ BOROŠ, J. a kol.: *Výchovné poradenstvo*, SPN Bratislava, 1978, č.67-361-78

²¹ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, Pedagogika rodiny, UKB Bratislava, 2008, ISBN 978-80-223-2458-8

²² BOROŠ J. a kol.: *Výchovné poradenstvo*, SPN Bratislava 1978, č. 67-361-78

Jedna zo základných poučiek psychológie je, že rozumieť znamená pomáhať. Ukazuje nám, že v máloktovej životnej situácii to platí tak, ako pri výchove detí v neúplných rodinách²³.

Neúplná rodina vzniká:

- úmrtím jedného s rodičov
- rozvodom manželstva
- odchodom manželského partnera – opustenie rodiny
- rozhodnutím ženy byť slobodnou matkou s dieťaťom

Základom výchovy je vzťah a to vzťah vzájomnej dôvery a náklonnosti. Neznamená to však, že ani tá najúplnejšia rodina musí dobre fungovať. Úplnosť rodiny je zárukou výchovných úspechov rovnako ako jej neúplnosť²⁴. Deti, ktoré žijú či už v úplnej alebo neúplnej rodine sa riadia rovnakým biologickými a psychologickými zákonitosťami a vzťahujú sa na ne rovnaké výchovné zásady. Rozdiel je iba v tom, že na jednej strane sú lepšie predpoklady ako na strane druhej, kde pristupujú niektoré zvláštne nebezpečia.

Rozpad rodiny je predovšetkým v znamení straty istoty a je pod hrozbou osamelosti. Právnym podkladom k rozpadu manželstva je rozvod, ktorý postihuje celú rodinu, ale zároveň je osobným nešťastím každého z účastníkov zvlášť. To sú dôvody, ktoré vedú až k zúfalstvu.

Zo psychologického hľadiska treba rozlišovať situácie v akých sa deti v neúplných rodinách vyvíjajú. Nebezpečenstvo pre ďalší vývoj preto pre dieťa nespočíva z okolností v celkovom neuspokojení jeho vývojových potrieb, ale viac v jeho nerovnomernom alebo inak narušenom uspokojovaní.

Neúplná rodina má skôr tendenciu sa uzatvárať do svojho malého spoločenstva a izolovať sa od ostatných. Ak sám rodič izoluje svoje dieťa, tak mu zabraňuje v zdravom vývoji jeho osobnosti.

²³ HORÁK, K. a kol.: *Hovoříme s rodiči o výchově dětí k manželství*, SPN Praha, 1979, č. 14-399-79

²⁴ HORÁK, K. a kol.: *Hovoříme s rodiči o výchově dětí k manželství*, SPN Praha, 1979, č. 14-399-79

2.4 Rodina psychicky stresovaných

V dnešnej dobe sa čoraz viac spomína slovo stres. Stres je jedným z negatívnych činiteľov vo výchove detí a dokáže veľkou mierou prispieť k obratu v rodinnej výchove.

Poznáme charakteristiku stresu ako nešpecifikovanú odpoveď organizmu na akúkoľvek požiadavku, ktorá je naň kladená (je jedno či je príjemná, alebo nepríjemná). Stres je súčasťou života, je stavom, ktorým organizmus reaguje a uvedie sa „do pohotovosti“, keď naň pôsobia stresory (podnety, ktoré stres vyvolávajú). Takýmito podnetmi môžu byť aj rozličné psychické činitele, preto môžeme hovoriť aj o psychickom strese, ako stave nadmernej psychickej záťaže. Človek pod vplyvom stresu mobilizuje svoje „vnútorné energetické rezervy“ a dokáže sa zvýšenou námahou vyrovnáť so záťažou.²⁵

Či už hovoríme o rodičoch v úplných alebo neúplných rodinách, častokrát sa nevyhnú stresu zo všedných dní. Dnešná doba prináša veľa faktorov podporujúcich stresové situácie. Ide hlavne o vysokú nezamestnanosť a zlú finančnú situáciu hlavne v mladých rodinách. Nezamestnanosť veľkou mierou zasahuje a ovplyvňuje život všetkých členov rodiny, nielenže znižuje životnú úroveň rodiny, ale i celkovú pohodu v nej. Choroba je ďalší faktor vplývajúci na pohodu rodiny. Niektorí jedinci veľmi zle znášajú problémy týkajúce sa ich príbuzných, ale hlavne svojich detí.

Ak sa na celú problematiku pozrieme z pohľadu napr. matky, ktorá nastupuje po ukončení rodičovskej dovolenky do pracovného pomeru a dieťa sa zrazu musí prispôbovať iným návykom, tak sa tiež stretávame so stresom či už matky alebo dieťaťa. Ide o obojstranný stres, ktorý je vyvíjaný tlakom na dieťa, aby sa zaradilo do bežného života s určitými povinnosťami a tlakom na matku, na ktorú zrazu pripadá veľmi veľa úloh, či už starať sa o materiálne zabezpečenie rodiny, citovú stránku rodiny a veľa iných potrebných atribútov pre bezproblémový chod rodinného života.

²⁵ KOŠČ, M.: *Základy psychologie*, SPN Bratislava, 1996, s. 63, ISBN 80-08-01216

Môžeme preto konštatovať, že stres bol, je a bude nevyhnutnou súčasťou života rodín. Len my môžeme rozhodnúť ako sa s ním pri výchove detí dokážeme popasovať.

2.5 Nebezpečné štýly výchovy

Do výchovy v rodine bezpochyby zaraďujeme aj nebezpečné štýly výchovy. Ide o celú radu rôznych faktorov, ktoré rodičia nevnímajú ako negatíva. Mnoho z nich však spôsobujú trvalé defekty v psychickom vývoji dieťaťa²⁶.

Veľakrát sa snažíme svoje dieťa zaujať tým, že mu splníme to, čo mu vidíme na očiach. Je to však len dôsledok toho, že si na dieťa rodič nenájde čas a to mu chce vykompenzovať materiálnymi vecami.

Nie je však vhodná ani prílišná zaujatosť výchovou a sledovaním či vo výchove robím alebo nerobím problémy. Je preto vhodné nájsť spoločné riešenie. Ak to nedokážu rodičia sami, môžu sa obrátiť na rôzne centrá, ktoré takéto služby poskytujú. Ide o rôzne psychologicko – poradenské služby, kde sú vysoko kvalifikovaní pracovníci zaoberajúci sa problematikou rodinného života a výchovy detí. Práve prevencia je preto jeden z najdôležitejších faktorov blížiacej sa nezhody v rodinnom živote. Či už ide o prevenciu v rámci rodiny alebo s pomocou sociálnych pracovníkov. Vždy je lepšie zachraňovať zachraniteľné, ako zachraňovať nezachraniteľné.

Rodičia to nemyslia zle, veľakrát si to ani neuvedomujú že práve nevhodným štýlom výchovy, dieťa získava zlé návyky a tie ho potom sprevádzajú v jeho ďalšom živote. Tieto nevhodné štýly sa často stávajú živnou pôdou pre rozpad rodinného života a príde sa na to až pri analýze a zosumarizovaní toho, čo malo za následok, že prišlo k takému javu.

Medzi najčastejšie chyby rodičov vo výchove detí zaraďujeme časovú zaneprázdnenosť, nedôslednosť a mnohokrát nezáujem.

Negatívne štýly výchovy:

- sústavná kritika dieťaťa

²⁶ KLÍMOVÁ, M.: *Výchova v rodine*, Osveta, Martin, 1977, 212 s.

- nehoda požiadaviek na dieťa
- rozmaznávanie alebo naopak citovo chladný postoj
- extrémne vysoké požiadavky na dieťa, alebo úplná voľnosť
- časté výčitky a pripomínanie rodičovských zásluh
- zanedbávanie rodičovskej výchovy (napr. pre nedostatok času – časté
- ponechávanie dieťaťa starým rodičom, alebo iným osobám)
- nepripúšťanie samostatnosti a obmedzovanie dieťaťa, odstraňovanie každej aj najmenšej prekážky pre ním, tzv.:ochranársky postoj
- preferovanie niektorých detí, dávanie súrodenca na vzor múdrosti a šikovnosti
- „podplácanie“ detí, v ktorom sa spájajú prvky rozmaznávania a úplnej voľnosti – cieľom je zakryť nedostatky, chyby a previnenia rodičov voči deťom
- nepriateľský, agresívny postoj k dieťaťu, vyznačujúci sa tvrdosťou, hrubosťou a prísnyimi trestami²⁷

Na to, aby niektoré z uvedených faktorov prestali existovať je nesmierne dôležitá sebadisciplína rodičov, väčšia uvedomelosť a zodpovednosť.

2.6 Výchova drogovu závislých

Droga sprevádza ľudstvo už od dávna. Využívala sa k liečebným účelom, bola súčasťou skupinových rituálov a náboženských obrátov. Vo vojnových situáciách slúžila k „rozväzovaniu jazykov“ vojnovým zajatcom, prípade fungovala ako neoddeliteľná súčasť procesu vymývania mozgu /LSD/. Odpradáva ľudia používali drogu k tomu, aby zmenili stav svojho vedomia, vylepšili schopnosti svojho vnímania, alebo aby si vyvolali stav halucinácie, aby sa stimulovali, uvoľnili, zaspali alebo naopak spánku zabránili²⁸.

²⁷ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, Pedagogika rodiny, UKB Bratislava 2008, ISBN 978-80-223-2458-8

²⁸ MIKŠOVÁ, M.: *Pohľad do histórie zneužívania drog*, Vychovávateľ, 2000, roč. XLV, č.3, s.31, ISSN 0139-6919

Z postmoderného hľadiska o drogách hovoríme v súvislosti s tragickými následkami. Žiaľ jedná sa o prípady, kde dochádza k rozpadu osobnosti konzumentov, či už v spojení nelegálnymi ziskami dílerov vrátane medzinárodných narkomafií. Pri riešení problematiky drogových závislostí sa zabúda na oblasť vôle. V jednom s článkov sa uvádza, že ak si chce človek niečo odoprieť potrebuje silnú vôľu. Ak láka mladého človeka droga tajomstvom nepoznaného, alebo ak má človek, ktorý drogu skúsil chuť na ďalšiu dávku potrebuje k tomu, aby jej odolal silnú vôľu. A tú je možné budovať prostredníctvom rôznych cvičení, ktoré si vyžadujú koncentráciu, sústredenosť sa na danú úlohu, činnosť²⁹. Vôľa je vlastne umenie si odrieknuť ak je treba. Dá sa pestovať aj pri rôznych športových aktivitách.

Psychoanalytické teórie vychádzajú z toho, že už v rannom detstve vo vzťahoch medzi dieťaťom a rodičom vznikali nevedomé dynamické procesy a štruktúry, ktoré mohli významne ovplyvniť neskorší vznik drogových závislostí. Napr. ak došlo k zanedbávaniu dieťaťa, to sa pokúša tieto straty vyrovnať, práve prostredníctvom konzumácie drog. Tieto problémy treba riešiť v období ranného detstva, inak si dieťa svoje správanie ponechá a stáva sa neskôr podvedomou podmienkou pre vznik drogových závislostí. V tomto období je najdôležitejšou vzťahovou osobou matka, droga sa stáva neskôr podvedome utešujúcou „náhradnou matkou“ ako náhradný objekt lásky³⁰:

Práve prevencia by sa mala pokúšať ovplyvniť postoje k drogám. Tu by mali zohrať dôležitú funkciu tieto socializačné činitele:

- rodina
- škola
- formálne inštitúcie a organizácie
- neformálne organizácie
- masovokomunikačné prostriedky³¹

Najlepšou prevenciou a skúsenosťou s drogou je však radšej žiadnu skúsenosť nemať, to je staré dobré známe.

²⁹ *Pedagogické spektrum*. Bratislava. ŠPÚ, Máj – Jún 2002, ISSN 1335-5589

³⁰ http://www.infodrogy.sk/ActiveWeb/c/1329/predchadzanie_socialno_patologickeho_spravania_u_mladych.html

³¹ FISCHER, S., ŠKODA, J.: *Sociální patologie*, Grada Publishing, Praha, 2009, ISBN 978-80-247-2781-3

Odborníci sa zhodujú v tom, že rodina hrá skutočne dôležitú úlohu v udržiavaní, liečbe a poliečebnej starostlivosti pacienta so závislosťou. Počíta s ňou ako s možnou účinnou silou pri liečbe a doliečovaní závislého člena rodiny. Z týchto dôvodov sa preto viac pozornosti v terapii závislosti venuje rodinnej a párovej terapii, skupinám blízkych či už v individuálnej alebo skupinovej rovine.

Na sprehl'anie uvádzam niektoré koncepcie programov v rámci rodinnej terapie:

- informačné skupiny pre rodičov a partnerov so závislosťou od alkoholových a nealkoholových návykových látok určené i širšej verejnosti
- v ambulantnej zložke terapeutické skupiny pre rodičov detí závislých od psychoaktívnych látok
- v ambulantnej zložke párová a manželská terapia pre pacientov so závislosťou od alkoholu
- v rámci lôžkovej liečby sa ukazuje vysoko účinnou spolupráca s rodinou v poslednej fáze strednodobej liečby
- v oboch zložkách liečby spoluúčasť rodinných príslušníkov a ich osobná účasť na terénnych prácach
- bezplatná internetová poradňa pre širokú verejnosť zameraná okrem iného aj na problémy týkajúce sa rodinného spolužitia s jedincom so závislosťou

3. Rodinná výchova a jej vplyv na dieťa

3.1 Ciele a metódy výchovy

Štúdiom literatúry od rôznych autorov zaoberajúcimi sa rodinnou výchovou sme dospeli k názoru, že všetci sa navzájom zhodujú v pohľade na výchovný proces. V procese výchovy sa uplatňujú vzájomné vzťahy medzi dieťaťom, prostredím a výchovou. Tento proces sa uskutočňuje vo vzájomnej interakcii. Prostredie vplýva na človeka a formuje ho a naopak človek svojou činnosťou pretvára prostredie³².

Proces výchovy je tiež chápaný ako súbor množstva vplyvov, ktoré na vývoj dieťaťa pôsobia v rodine od narodenia ustavične a tvoria teda základ pozadia v ktorom vývoj dieťaťa prebieha³³.

Rodinná výchova poskytuje poznatky o zákonitostiach výchovného procesu v rodine, orientáciu vo výchovných postupoch, ktoré umožnia optimálne vychovávať a formovať človeka v rodinnom prostredí³⁴. Je zrejmé, že odborníci sa zhodujú v jednom, že pre výchovu v rodine je najdôležitejším činiteľom pôsobiacim na výchovný proces nesmierne dôležité prostredie do ktorého sa dieťa narodí a v ktorom vyrastá.

Sú však aj iné charakteristiky výchovy, ktoré napr. zdôrazňujú to, že od výchovy závisí, ako sa rozvíjajú schopnosti človeka alebo potláčajú záporné črty. Výchova detí by mala byť neoddeliteľnou súčasťou spolupráce výchovy, rodiny a školy. Vieme však, že každá rodina je iná a že aplikovanie akýchkoľvek poznatkov pri výchove si vyžaduje individuálny prístup nakoľko uplatňovanie všeobecných rád je nepostačujúce. Na kvalitnú rodinnú výchovu nepoznáme žiadny návod. Je to oblasť, o ktorej sa vedie široká diskusia.

³² ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinné života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1998, č.067-269-88

³³ HORÁK, K. a kol.: *Hovoříme s rodiči o výchově dětí k manželství*, SPN Praha, 1979, 14-399-79

³⁴ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, Pedagogika rodiny, UKB Bratislava, 2008, ISBN 978-80-223-2458-8

K pochopeniu rodinnej výchovy nám pomôže možno aj ďalší názor , ktorý len potvrdzuje to, že pod pojmom výchova chápeme cieľavedomú, zámernú a plánovanú činnosť, v ktorej sa utvára a formuje človek, rozvíjajú sa jeho duševné a telesné stránky, pripravuje sa na plnenie spoločenských úloh a na osobný rodinný život. Inými slovami povedané, že výchovou rozumieme druh ľudskej činnosti zameranej na utváranie a rozvoj duševných a telesných vlastností v súlade s cieľmi a úlohami spoločnosti³⁵.

Nedá nespomenúť ďalší poznatok kde sa zdôrazňuje, že výchova k rodičovstvu ako súčasť výchovy je cieľavedomé, dlhodobé a komplexné pôsobenie na všetky stránky osobnosti – rozum, vôľu, cit – v dialektickej jednote všetkých zložiek výchovy.³⁶

Výchovný proces je podmienený spoločensky, ale i individuálne. Z pohľadu spoločenského to chápeme ako všetko čo obklopuje dieťa v kladnom či zápornom zmysle. Výchovný pracovník by mal poznať aj vnútornú štruktúru psychiky, kvalitu psychických procesov, vôľových, poznávacích, emocionálnych, morálnych vlastností, ale aj sklony a záujmy detí.

Rodinná výchova je relatívne samostatná časť výchovy pre život v rodine. Rodinná výchova sa dá aplikovať iba v rodine. Výchovou pre rodinný život rozumieme syntézu predmanželskej výchovy k manželstvu, výchovu k rodičovstvu a rodinnú výchovu.

Na proces rodinnej výchovy vplyva usporiadanie , ktoré by malo mať určitú štruktúru a ktoré by sa malo riadiť pravidlami pre správny vývoj dieťaťa.

M. Zelina napr. uvádza nasledovný prehľad metód výchovy:

- metóda požiadaviek,
- metóda presvedčovania,
- metóda precvičovania,
- metóda povzbudzovania,
- metóda kladného vzoru, príkladu³⁷

³⁵ ROZINAJOVÁ, H.:*Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1988, s.11

³⁶ ROZINAJOVÁ, H.:*Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1988, s.11

³⁷ ZELINA, M.: *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*, Bratislava, Iris 1996, ISBN 80-967013-4-7 16

K tomu, aby sme človeka nejakým spôsobom mohli formovať a pripravovať na život je dôležité hlavne to, aby sme dokonale poznali ľudskú osobnosť a jej možnosti.

Výchovný proces pre život v rodine je zameraný najmä na výchovu mravných vlastností pohlavného, manželského a rodinného života. Cieľom a úlohou výchovy pre život v rodine je naučiť sa spájať osobné záujmy so záujmami v rodiny. Výchova je nesmierne dôležitá na formovanie správnych predstáv, citov, kultúrnych návykov a zodpovedného konania voči partnerovi druhého pohlavia už v predmanželskom, tiež manželskom a rodinnom živote.

Ak má byť výchovný proces úspešný musí zahŕňať aj sebvýchovu ako integračnú súčasť celého procesu, kedy cieľavedome a zámerne vytvárame a ovplyvňujeme podmienky, ktoré umožňujú optimálny rozvoj každého jedinca³⁸. Osobnosť každého z nás je jedinečná a je preto nevyhnutné, aby pri jej formovaní a vlastnom pretváraní bola aktívna účasť samotného dieťaťa. Úlohou vychovávateľa zostáva naučiť dieťa jeho aktívnej účasti na týchto činnostiach.

Mravná vyspelosť a úroveň jednotlivých členov rodiny odráža vo veľkej miere aj kvalitu rodinného života. Cieľom a obsahom výchovy pre život v rodine sa preto stávajú mravné vlastnosti. Cieľom výchovy je akýsi ideál, ktorý chceme výchovným pôsobením dosiahnuť. A práve tento cieľ by mal určovať obsah výchovy a súčasne sa v ňom aj konkretizovať.

Pri hľadaní vhodného uchádzača na pedagóga by sa mal klásť dôraz na mravné, povahové, charakterové vlastnosti ale i na pedagogické majstrovstvo. Predpokladom úspechu je, aby si každý vychovávateľ vedel získať prirodzenú autoritu, ktorá sa dostaví bez akéhokoľvek zvýšeného úsilia zameraného na tento cieľ. Získanie takejto autority je možné len vtedy, ak neabsentujú osobnostné vlastnosti ako zodpovednosť za vykonanú prácu a disciplína aj v osobnom živote. Prirodzená autorita sa nedá získať príkazmi a zákazmi, ale možno sa k nej dopracovať len vysokou uvedomelosťou, šikovnosťou a pracovitnosťou.³⁹

³⁸ BUŽEK, A.: *Mravné choroby mládeže*, Vychovávateľ, 2000, roč. XLV, s.9.,ISSN 0139-6919

³⁹ KAČANIOVÁ, J.:1988, *Sila pedagogického kolektívu*, Vychovávateľ, 1988,roč.XXXII, č.8,s.5

Výchovný proces sa rozdeľuje do určitých foriem s presným obsahovým vymedzením. Ich rozdelenie je nasledovné:

Monologické formy – metódy vysvetľovania, poučovania, objasňovania dôležitých noriem a zásad vo forme súvislého rozprávania

Dialogické formy – etické besedy, diskusie

Osobný rozhovor – intímne otázky

Schránka dôvery – žiaci svoje otázky dávajú do schránky

Anketa a dotazník – poznávajú sa postoje, názory, predstavy

Názorové formy – rozbor literatúry, práca s knihou

Kombinované – sú to rôzne uvedomené kombinácie⁴⁰

Cieľom výchovy z odborného hľadiska je:

- rozvoj osobnosti dieťaťa z rozumovej stránky,
- osvojenie si zručností a získavanie skúseností potrebných pre život,
- vypestovanie spoločensky žiaducich návykov, vlastností a pozitívne formovanie jeho charakteru.

Výchovným vzorom pre dieťa vo výchovnom procese sú rodičia. Výchovným vzorom sa rozvíja osobnosť dieťaťa. Týchto oblastí je veľmi veľa a preto by rodičia pri výchove mali mať na pamäti jedno – to ako sa moje dieťa správa, bude správať a chovať v živote je mojím obrazom a obrazom môjho správania sa voči nemu. Či už rodič chce alebo nechce dieťa vníma jeho zámerné aj nezámerné postoje k nemu a to sa odráža v celom jeho ďalšom živote. Výchova, ako rozhodujúci faktor psychického vývinu človeka mala veľa prívržencov. Vyhlasovali, že výchova zmôže všetko. Je to jediná hybná sila utvárajúca človeka. Dnes sa však na výchovu, ako na ďalšieho činiteľa duševného vývinu dieťaťa pozeráme ako na cieľavedomé a plánovité zasahovanie dospelých do duševného vývinu, mravného a charakterového formovania človeka.⁴¹

⁴⁰ ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1998, 067-269-88

⁴¹ BOROŠ, J.: *Rozumiete dospievajúcim*, Bratislava, Smena, 1977, s. 70-71

Ciele výchovy:

- oblasť hygienických návykov – začína hygienou a čistotou tela, cez upratovanie a čistotu domácnosti, až po udržiavanie čistoty vo svojom okolí a na verejnosti,
- charakterové a osobnostné vlastnosti – dieťa si pozorne všíma, ako jeho rodičia pristupujú k iným ľuďom, či sú ochotní pomôcť,
- komunikácia medzi rodičmi – ak rodičia komunikáciou medzi sebou vytvárajú pohodovú atmosféru, vzájomné pochopenie a priateľstvo – vplyvajú pozitívne na schopnosť dieťaťa komunikovať so svojím partnerom ako aj s ostatnými ľuďmi všeobecne,
- spôsob emocionálneho prežívania v rodine – ak sa rodičia stále iba mračia, sťažujú sa, prenáša sa takéto citové prežívanie aj na ich deti.

Metódy výchovy:

- **odmeny a tresty** – ak rodičia vo výchove používajú viac tresty, tak to v dieťati zanechá následky až do dospelosti, naproti tomu odmeny v ňom vyvolávajú pekné spomienky a formujú jeho osobnostný vývoj. Treba nájsť určitú harmóniu používania oboch metód,
- **záujmová činnosť** – hra je pre dieťa vlastne príležitosť, ako stráviť voľný čas, ale zároveň sa učí dodržiavať určité zásady správnej výchovy, formuje sa tak jeho sebedomie a zoceluje sa jeho morálna i mravná výchova,
- **sociálne učenie** – ide o schopnosť pozorovať, napodobňovať a identifikovať svoj vzor, teda samotného rodiča, rodičia vo veľkej miere ovplyvňujú vzťah ich detí k ďalším ľuďom, preto je dôležité, aby rodičia boli výchovným vzorom a od samotných počiatkov vstúpili, učili svoje potomstvo k vzťahu k mravným a morálnym hodnotám a ku všetkému živému na našej zemi.⁴²

⁴²BOROŠ, J.: *Rozumiete dospievajúcim*, Bratislava, Smena, 1977, s. 70-71

3.2 Psychické potreby dieťaťa

Psychické potreby dieťaťa v nenahraditeľnej forme ovplyvňujú harmonický vývin dieťaťa. Napĺňanie týchto potrieb je pre zdravý a harmonický vývin rovnako dôležitý ako napĺňanie biologických potrieb. Za veľké nebezpečenstvo je považované podceňovanie týchto potrieb, tak ako sa ešte v minulosti tradovalo, že malé dieťa do jedného roka nič nevníma, necíti, nemá názor ... O to viac je nevyhnutné zdôrazňovať tieto potreby, pretože neuspokojovanie týchto potrieb ohrozuje dieťa v bezprostrednej závislosti na veku dieťaťa, na intenzite a trvaní nepriaznivých okolností.

Medzi základné potreby dieťaťa patrí potreba lásky. Dieťa sa už okolo siedmeho mesiaca života začína na niekoho fixovať zväčša na matku a je teda zrejmé, že vníma okolie a svojich blízkych. Rodina a jej členovia sa stávajú pre dieťa najdôležitejšou súčasťou života. Dieťa si vytvára pocit bezpečia a ochrany, náklonnosti. Všetky citové podnety akými sú úsmev, neha, dotyky majú pre jedinca mimoriadny význam a dávajú mu pocit lásky a šťastia.⁴³

Prvý na koho sa dieťa začína fixovať je teda zvyčajne matka a tá sa stáva aj prvým sprostredkovateľom s okolitým svetom. Je nesmierne dôležité, aby matka ku dieťaťu mala kladný vzťah a láska a neha, ktorú k nemu prejavuje sa stala základným pilierom pre zdravý vývoj dieťaťa. Otec je tiež pre harmonický vývin dieťaťa veľmi dôležitou súčasťou rodinného života, ten sa zvyčajne stáva pre dieťa prirodzenou autoritou, ochrancom a dáva dieťaťu pocit bezpečia.

Na to, aby dieťa zdravo duševne prospievalo je nevyhnutný socializačný procese v podobe rovesníckych skupín – kamarátov. V určitej miere pre dieťa znamená pocit, že uznávané a chápané. K týmto pocitom prispieva aj účasť na záujmových činnostiach v podobe napr. rôznych krúžkov. Dieťa sa cíti dobre, robí niečo čo ho baví a uplatňuje svoje vôľové a charakterové vlastnosti.

⁴³ HORÁKOVÁ, S., HOSKOVCOVÁ, L., SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ, L.: *Výchova k psychickej odolnosti dieťaťa*, Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2206-1

Všestranný rozvoj dieťaťa by mal stáť v popredí výchovných cieľov vychovávateľov. Každý z nás je osobnosť a preto je nevyhnutné, aby sa do popredia kládol dôraz na celkovú osobnosť dieťaťa a jeho podceňovanie sa často stáva súčasťou výchovného procesu mnohých vychovávateľov, čo má za následok neprimeraný a narušený vývin celkovej osobnosti dieťaťa. Vznik psychických vlastností je datovaný do obdobia keď sa vyrovnáva s okolitým svetom. Človeka nemožno brať ako objekt izolovaný od svojho okolitého sveta. Rozmanitosť osobnosti dieťaťa, zdôrazňuje fakt kde sa poukazuje, že osobnosť každého dieťaťa má celý rad individuálnych psychických zvláštností a preto výchovné opatrenia, ktoré sú úspešne aplikované u jedného nemusia mať očakávaný výsledok ak sú použité u druhého. Ak majú byť výchovné opatrenia efektívne, musia zodpovedať zvláštnostiam osobnosti dieťaťa a stavu v ktorom sa v danej dobe ocitá.⁴⁴

3.2.1 Potreba vzájomného rešpektu

Pri výchove žiakov v školách pre ich budúci manželský a rodinný život sa uplatňujú určité výchovné zásady, ktoré sú všeobecne platné pre výchovu a pre jednotlivé zložky výchovy. Jednou z týchto zásad je zásada pravdivosti a vzájomnej dôvery, rešpektu. Uplatňovanie tejto zásady je veľmi výrazným faktom nie len pri výchove v školách, ale je neoddeliteľnou súčasťou výchovy v rodine. Vybudovanie si vzájomného rešpektu medzi členmi rodiny je často cesta veľmi náročná, no sa dostaví v podobe dobrých medziľudských vzťahov a teda vzájomného porozumenia a pochopenia.

Vzájomný rešpekt je nevyhnutné stále pestovať a usilovať sa o jeho plnenie. Vo vzťahoch rodičia a deti je nutné jeho dbať na zdvorilosť a úctu medzi nimi. Aby sa dieťa správalo ku svojej matke a otcovi s rešpektom znamená rešpektovať ich názory a mať k nim určitú pokoru. Na vytvorenie si tejto pravdy by mali byť rodičia svetlým príkladom svojich detí. Deti si veľmi dobre vedia všímať to akým spôsobom sa ich rodičia správajú k iným ľuďom a vytvárajú si postoje a názory. Rodičia si veľakrát ani

⁴⁴ NOVÁ, D.: *Výchovné problémy a ich riešenie*, Vychovávateľ, 1987, roč. XXXL, č.8.

neuveďomujú, že to ako čo i len oslovia človeka vie dieťa zachytiť a premieta sa v jeho ďalšom vývoji.⁴⁵

Práve dnes keď sa vo výchove uplatňuje liberálny prístup by priateľskosť a tolerancia mala byť súčasťou tejto výchovy. Dáva totiž deťom pocit bezpečia a dobrých vzájomných vzťahov v okolí. Príklad dobrých vzťahov sa deťom hlboko vryje do pamäti a tam kde dieťa vidí hádky, vzájomné osočovanie, nevytvorí si vzájomný rešpekt a úctu. Rešpekt závisí od úcty partnerov, zdvorilosti, tolerancie k odlišným názorom. Naučiť rešpektu nie len voči sebe, ale i voči svojim blízkym a okolitému svetu je úloha ťažká, ale má svoje opodstatnenie vo forme dobrého duševného vývoja dieťaťa.

Treba spomenúť, že veľakrát aj za rozvratom manželských vzťahov je abstinujúci rešpekt a neschopnosť vypočuť a pochopiť druhého. Preto aj z tohto pohľadu by sa vzájomnej tolerancii a rešpektu v rodine malo venovať viac priestoru ako zvyčajne je a stálo by za uváženie v prípade nefungujúceho rešpektu obrátiť sa na pomoc odborníka s praxou vo výchovnom poradenstve.

Zasa platí jedno známe a múdre, že potreba prevencie je akceptovateľnejšia ako rozpad rodiny.

V zásade pravdivosti a vzájomnej dôvery je požiadavkou, aby dieťa dostávalo pravdivé odpovede na svoje otázky. Samozrejme s prihliadnutím na vekovú odlišnosť detí, kde by odpoveď mala byť postavené, tak aby to dieťa pochopilo. Nakoľko v prípade toho, že dieťa zistí, že mu rodič klamal stráca k rodičom dôveru a tá sa už dá získať iba veľmi ťažko. Sklamané dieťa stráca dôveru k rodičom a aj k ďalším informáciám ktoré mu budú poskytnuté

⁴⁵ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN – 978-80-223-2458-8

3.2.2 Citová výchova v rodine

O dôležitosti citovej výchovy sme už v našej práci napísali veľa. Rovnako tak veľa psychologických štúdií potvrdilo starú skúsenosť, že výchova sa začína oveľa skôr, ako má dieťa obrazne povedané rozum a skôr ako sa s ním môžeme o rôznych problémoch života dôkladne porozprávať. Citové ovzdušie rodiny, do ktorého sa dieťa narodí, vzájomné citové vzťahy jeho rodičov a ostatných príbuzných, to je živná pôda, na ktorej sa bude od začiatku utvárať osobnosť dieťaťa. Poznáme tvrdenie, že ona bude základom celej ďalšej výchovy, bude určovať jeho vedomie „domova“, ktorý bude pre dieťa tzv. prístavom istoty, z ktorého bude vyplavovať na dobrodružné výpravy za poznaním sveta a do ktorého sa bude ráno vracieť, aby načerpalo nových síl a odvahy.⁴⁶

Spomínali sme už, že za normálnych okolností sa už v siedmom mesiaci života objavuje u dieťaťa zreteľný citový príklon k niekomu dospelému. Najčastejšie je to matka. Dieťaťu totiž záleží iba na tom kto sa k nemu ako chová, ale nie na tom, kto má matkou podľa zákona. Dôležité je poznanie toho, že sa citový príklon objavuje tak skoro. Znamená to, že prípravný vývoj musel prebiehať ešte oveľa skôr a je teda podstatné, aby sme si uvedomili, že na city treba myslieť od začiatku počatia dieťaťa.

Oveľa ťažšie je však citovú výchovu prenášať do praxe. Nie je možné nadiktovať ako šablónu, podľa ktorej budeme postupovať každý deň. Vždy treba brať do úvahy individualitu každého dieťaťa a aj fakt, že ten kto vychováva má tiež svoje osobitosti a zvláštnosti. Život sám prináša nesmierne množstvo situácií v ktorých musíme originálne zasahovať, bez akejkoľvek prípravy, bez dômyselných úvah, bez listovania v príručke. A práve tu keď sme skúšaní životom sa náš citový vzťah k dieťaťu prejavuje najviac a dieťa si z neho tiež najviac odnáša do ďalšieho života. Sociologické výskumy ukázali, že dnešná rodina je oveľa viac postavená na citových vzťahoch ako tomu bolo v minulosti. V popredí sú funkcie, ktoré zaisťujú potrebu citových potrieb všetkých členov a zaisťujú prípravu detí pre uspokojujúci život v spoločnosti. V dôsledku toho

⁴⁶ HORÁK, K., a kol.: *Hovorme s rodiči o výchove dětí k manželství*, SPN, Praha, 1979, 14-399-79

nároky na citovú pripravenosť a vyspelosť každého jedinca stúpili. Aká bola celá pripravenosť zistíme až vtedy, ak dochádza k nejakým vážnym problémom.⁴⁷

Citová pripravenosť rodičov na rodičovskú úlohu by mala byť od samého začiatku počatia dieťaťa. Matka a otec by mali byť na rodičovskú rolu dostatočne pripravení nielen po materiálnej a telesnej stránke, ale aj citovej. Podľa výskumov bolo dokázané akým spôsobom sa v živote chová dieťa, ktoré bolo rodičmi chcené a to ktoré bolo od samého začiatku brané ako nechcené. Nechcené dieťa bolo brané ako menej inteligentné. Skutočnosti však nasvedčovali, že pri testoch inteligencie medzi deťmi nebol rozdiel, rozdiel bol len v tom, že dieťa nechcené bolo brané druhými podľa postavenia aké bolo v rodine. Ukázalo sa, že to akým spôsobom matka svoje dieťa prijme alebo neprijme je postavené na vzťahu medzi ňou a manželom. V citovej výchove dieťaťa by sme mali postupovať tak, aby na prvom mieste boli priaznivé vnútorné podmienky pre prijatie dieťaťa do rodiny. Radostné detstvo a radostné rodičovstvo sa vzájomne dopĺňajú. Rodičia, ktorí sa obetujú nie sú dobrí spoločníci, ani dobrí vychovávatelia. S ohľadom na súčasné kladenie dôrazu na citovú výchovu dieťaťa, je nutné aby rodičia boli s dieťaťom šťastní a to znamená, vytvoriť si dobré vnútorné a vonkajšie podmienky.⁴⁸

Spomenuli by sme dnes tak často diskutovanú debatu o významnosti manželského zväzku. V dnešnej dobe sa stáva, že mladé rodiny žijú bez manželského zväzku, majú dokonca aj dieťa o ktoré sa vzorne starajú. Stáva sa, že často počujú otázku o tom, že prečo nie sú manželia keď majú dieťa. Odpoveď na to je jednoduchá, z dôvodu toho, že im tento stav vyhovuje. Existuje však aj odbornejšie stanovisko na túto tému. Za predchádzajúcich dôb bývala svadba najvýznamnejším okamihom v živote ženy. Vzťahovali sa k tomu udalosti ako napr. tradičné obrady, piesne, kroje a pod. To čo nastávalo potom, vrátane narodenia dieťaťa bolo dôsledkom toho dôležitého kroku. Nechceme povedať, že by manželstvo stratilo význam, ale ... Sociologické štúdie ukázali, že rozhodujúcim zážitkom v živote ženy sa stalo tehotenstvo a narodenie

⁴⁷ FUGNEROVÁ, M.K.S.: *Citová výchova v rodine*, Osveta, Martin, 1977, 212 s.

⁴⁸ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN – 978-80-223-2458-8

dieťa a a nie svadba ako tomu bolo v minulosti. Mnoho z toho, čo skôr bolo pokladané za neodvolateľné je v dnešnom modernom svete odvolateľné. A teda tým jediným neodvolateľným faktom v živote ženy zostáva narodenie dieťa.⁴⁹

Dieťa sa od nás najviac učí, keď sa nám ani nezdá, že ho učíme. Učí sa aj v citovej oblasti najviac z nášho osobného príkladu. Deti sledujú vnútorné prejavy našich citov v najrôznejších situáciách, poznávajú náš hnev, strach, úzkosť, hrdosť, starosti, smútok i bolesť. Svojim spôsobom to všetko prežívajú s nami. Okolo jedenásteho roku života sa im otvára cesta k sledovaniu vlastných prežitkov, otvára sa i nová cesta k pochopeniu citových pohnútok dospelých ľudí. Rodičia by si nemali klásť zábrany pri citových prežitkoch.⁵⁰

Vo výchove návykov sú súčasťou výchovného procesu odmeny a tresty. V citovej výchove je najdôležitejšie odpustenie. V odpustení sa znovu obnovuje vzťah, ktorý bol previnením dieťaťom narušený. Dieťa prežíva pocit oslobodenia, úľavy, vďačnosti.

V rodinách kde chýbajú všetky spomenuté atribúty citovej výchovy, sú deti ochudobnené a citovej výchove sa tam nedarí.

Ciele a úlohy citovej výchovy:

Cieľom citovej výchovy je vychovať osobnosť s ušľachtilými mravnými, citovými, vôľovými a povahovými vlastnosťami, ktoré sú trvalou súčasťou jej správania voči manželskému partnerovi, deťom a ostatným ľuďom.⁵¹

Úlohy:

- výchova mravných návykov, mravného správania voči partnerovi druhého pohlavia,
- výchova mravných citov, najmä lásky a úcty k partnerovi a deťom,
- výchova mravného vedomia, predstáv, názorov a presvedčenia o manželstve, rodičovstve a rodinnom živote,

⁴⁹ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN – 978-80-223-2458-8

⁵⁰ HORÁKOVÁ, S., HOSKOVCOVÁ, L., SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ, L.: *Výchova k psychickej odolnosti dieťaťa*, Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2206-1

⁵¹ FUGNEROVÁ, M.K.S.: *Citová výchova v rodine*, Osveta, Martin, 1977, 212 s.

- výchova mravných motívov konania pri výbere manželského partnera, v príprave na manželstvo a založenie rodiny,
- výchova mravných, vôľových a charakterových vlastností.

Citová výchova dieťa nie je niečo odtrhnutého, samostatného, čo by sa robilo v určitých hodinách podľa určitej osnovy alebo programu. Je to život sám. Množstvo drobných denných situácií, ktoré rodičia riešia s láskou a zodpovednosťou. Je to výchova celá, neustála – výchova celého človeka pre celú budúcnosť. T najdôležitejšie čo môžu rodičia pre seba samých aj pre svoje dieťa urobiť, aby v rodinnom súžití nachádzali hlboké životné uspokojenie.

3.2.3 Pravidlá v rodine

O rešpekte a dodržiavaní určitých pravidiel v rámci rodinnej výchovy sme už písali v predošlej kapitole. Je preto veľmi dôležité si v každej rodine hneď na začiatku stanoviť určité pravidlá, ktoré by mal každý jeden člen rodiny rešpektovať a dodržiavať. Každá rodina by mala svoj pevne stanovený poriadok záväzný pre všetkých členov rodiny a všetkými taktiež dôsledne zachovaný⁵².

Za pravidlá, ktoré by mali stanoviť rodičia považujeme tieto, ktoré sú obvyklé pre väčšiu časť rodín:

- čas pozerania televízie, počúvanie hudby,
- telefonovanie s priateľmi,
- hospodárenie s peniazmi,
- spolupráca v rodine,
- osobné voľno,
- čas na učenie, príprava do školy,
- čas ukladania na spánok⁵³

⁵² PRCHAL, J.: *Vychovávanie detí*, Praha, Práca, 1976, 248 s.

⁵³ PRCHAL, J.: *Vychovávanie detí*, Praha, Práca, 1976, 428 s.

Ak sú v rámci rodiny stanovené pravidlá v rámci pochopiteľných možností tak dieťa cíti istotu a má pocit bezpečia. Pravidlá musia byť jasné, stručné a musia byť v rámci pochopenia dieťaťa. Dieťa vo svojom chápaní vie, čo sa od neho očakáva a že sa nedostane do ťažkostí – iba ak by úmyselne tieto hranice prekračovalo.

Na zmenu pravidiel treba dieťa pripraviť a zmena by nemala byť častá a vopred dobre pripravená. Dieťa by sa častou zmenou cítilo zmetené, obmedzované a nechápané.

Existujú zásady pre stanovenie rodinných pravidiel, ktorými by sme sa mali riadiť:

- vyjadriť sa jasne a zrozumiteľne,
- primerane veku dieťaťa,
- nemeniť pravidlá okamžite, iba s narastajúcim vekom dieťaťa,
- dôverujte svojmu dieťaťu a zverte mu i väčšie úlohy.

Stanovenie si vlastných pravidiel pri výchove detí je nesmierne dôležitý krok k zachovaniu pokoja a harmónii v rodine. Stáva sa však u detí malých, ale i dospievajúcich, že s pravidlami budú snažiť vybočiť. Je dôležité zachovať si chladnú hlavu, rozvahu a nepodľahnúť citovým vplyvom zo strany dieťaťa. So stanovením pravidiel treba začať hneď od začiatku, ale formou primeranou veku dieťaťa. Dieťa sa učí najviac odpozorovaním zo svojho okolia. Veľmi krásny príklad ako sa deti učia pravidlami je príklad zo škôlky, tam deti poslúchajú nakoľko sa s nimi zbytočne nediskutuje, jednoducho sa stanovia pravidlá a tie deti rešpektujú.

3.2.4 Udržiavanie komunikácie

Komunikácie všeobecne je základnou zložkou medziľudskej interakcie a akýkoľvek kontakt medzi ľuďmi je viazaný komunikáciou. Správne vedená komunikácia je významným prejavom vzťahov. Nesprávne vedená komunikácia sa stáva často prejavom sváru medzi členmi a môže narušiť vzájomné vzťahy medzi členmi rodiny⁵⁴.

Rozhodovanie sa v manželských vzťahoch stáva tiež akýmsi prejavom konfliktu. Nezhody v rozhodovaní negatívne ovplyvňujú aj ostatné oblasti rodinného života.

⁵⁴ HORÁK, K. a kol.: *Hovoříme s rodiči o výchově dětí k manželství*, SPN, 1979, Praha, 14-399-79

V rozhodovaní o dôležitých veciach v rodine majú rozhodovať obaja partneri. Stáva sa však, že každý má na vec iný názor. V minulosti to bolo trochu jednoduchšie. Žena sa starala o domácnosť a deti, muž bol živiteľom rodiny a sprostredkovateľom kontaktov s vonkajším svetom. Deľba práce v rodine podliehali spoločenským pravidlám, ktoré nebolo možné prekročiť. Platilo, že ak mali manželia na niečo iný názor, tak dôležitejší bol názor muža. Dnes je však doma pokročilejšia a vo väčšine rodín sú pomery demokratické a rodina sa rozhoduje demokraticky.

Uvádza sa, že najväčším umením manželstva je schopnosť partnerov navzájom zladit' svoje individuálne očakávania a požiadavky. Tu nie je dôležité, kto rozhoduje a ako, ale či sú partneri so spôsobom komunikácie spokojní.

Komunikácia má dôležitú úlohu pri vzniku nedorozumení a konfliktov. Pre zdravé fungovanie manželstva je nevyhnutné hovoriť s partnerom o príjemných i nepríjemných veciach, o svojich pocitoch, túžbach, želaniach, zážitkoch, ale aj o problémoch. Ak je komunikácia medzi manželmi v poriadku je veľký predpoklad fungovania vzájomnej komunikácie aj medzi ostatnými členmi teda deťmi. Ak sme už uvádzali, deti sa najviac naučia odpozorovaním a práve to akým spôsobom medzi sebou komunikujú rodičia, sa stáva príkladom pre nich a pre harmóniu v celej rodine.⁵⁵

Je však otázne či by si rodičia mali povedať všetko. Zrelý človek by si niektoré veci mal vedieť nechať pre seba a odhadnúť situáciu kedy nie je potrebné s danou skutočnosťou zaťažovať i ostatnú rodinu. Stáva sa totiž často, že ak sa zdôveria o svojom probléme prestávajú akoby niesť za danú vec zodpovednosť a prenesú ju na partnera. To zbytočne oslabuje ich vzťah a stáva sa živnou pôdou pre mnohé rozchody. Dobrá rodinná komunikácia predstavuje vždy nejaký citový vzťah medzi dieťaťom a rodičom a naopak. Najmä v období dospievania je dôležitý univerzálny spôsob komunikácie a to v podobe nájdenia takých komunikačných prístupov, foriem a prostriedkov, ktoré zasiahnu priamo stred oblastí rodinných vzťahov – ozdravia ich, zbavia ich často aj zbytočných predsudkov a pomôžu zosúladiť rozdielne predstavy.

⁵⁵ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN – 978-80-223-2458-8

V období dospievania by sme si mali zvoliť prístup, ktorý upozorňuje na dôležité prvky či oblasti, ktoré hrajú kľúčovú rolu v rodinnej komunikácii s dospievajúcim⁵⁶.

Ide o tieto oblasti:

- oblasť vytvorenia podmienok na dobrú komunikáciu v rodine,
- poznanie a rozbor najtypickejších situácií,
- poznanie a rozbor psychologických a sociálnych starostí mladých.

To sú oblasti, na ktoré by sme sa mali pri vhodnej komunikácii s dospievajúcim dieťaťom zamerať.

Pri komunikácii v manželstve a rodine by sme si mali osvojiť zásady správnej komunikácie. Tieto zásady by sme mohli zhrnúť do nasledovných bodov:

- komunikácia musí byť jasná a otvorená. Ten kto hovorí, má vyjadrovať to čo si skutočne myslí. Usilujem sa, aby nám partner rozumel, aby to čo mu hovoríme bolo pre neho pochopiteľné
- treba nechať priestor na vyjadrenie aj druhého, neskákať mu do reči, nespoliehať sa nato, že partner uhádne naše želanie, ak mu nič nenaznačíme
- dôležité je navzájom sa počúvať
- správna komunikácia predpokladá prejaviť záujem o druhého a oceniť jeho dobré stránky
- s kritikou narábať veľmi opatrne. Príkazy dávať ako prosby napr.: „prosím ťa mohol by si umyť riad“
- je dobré ak si vieme uznať vlastné chyby, najmä vo vyhrotenej situácii
- pri nedorozumeniach a konfliktoch nehľadajme vinníka. Nikdy nepoužívajme mlčanie ako formu nátlaku alebo trestania partnera
- ak dôjde k hádke, majme na pamäti, že cieľom nie je poraziť partnera, ale zvládnuť problém⁵⁷

Správna komunikácia v rodine je znakom dobre fungujúcej a zabehnutej rodiny, kde sú stanovené pravidlá a vzájomný rešpekt medzi členmi. Ku správnej komunikácii vedie

⁵⁶ BOROŠ, J.: *Rozumieme dospievajúcim?*, Smena, 1977, Edícia križovatky, 73-062-77

⁵⁷ POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretické východiská rodinnej výchovy*, UKB, Bratislava, 2008, ISBN 978-80-223-2458-8

cesta plná úskalí, ktoré treba brať s rozvahou a výsledok sa dostaví v podobe veľmi dobrých vzťahov v rodine, kde sa všetci navzájom majú radi a poznajú.

3.2.5 Spoločne prežitý čas

Kvalitne prežitý voľný čas s rodinou je tiež jednou s podmienok fungovania rodiny. Každý z členov, by mal vedieť a pochopiť, že na to aby medzi sebou dokázali navzájom komunikovať a poznať sa je nevyhnutné, aby spolu prežívali svoj voľný čas. Predstavy rodičov o tom ako by mal vyzeráť voľný čas ich detí sa často líšia od predstáv ich detí. Deťom veľmi často chýba motivácia ako vhodne prežiť voľný čas.

Pri Potrebe spoločne stráveného času sa veľmi nepriaznivo v rodinnej výchove prejavuje uponáhľanosť dnešnej doby⁵⁸. Nie je to predstava iba naša, ale ide o celosvetový trend. Obaja rodičia ráno odchádzajú do práce, deti do školy, potom majú krúžky a pod. a stretnú sa až neskoro večer. Spoločne prežitý čas je teda obmedzený len na večere a aj tie často nebývajú prežité účelne, keď unavení rodičia často odbijú svoje deti, nezaujímajú sa o to čo robili. Aspoň spoločné prežitý večer by si mali rodičia vyhradiť pre svoje deti a nájsť si priestor na komunikáciu a rôzne spoločné aktivity v podobe napr.: spoločenských hier.

Často si rodičia myslia, že aspoň v nedeľu nahradia svojim deťom to čo zameškali počas týždňa a snažia sa im to vynahradiť tým, že idú na výlet, na chatu, zahŕňajú ich nezmyselnými darčekom a sladkosťami. To však nemôže nahradiť každodenný záujem o nich, ich prácu, záujmy a potrebný rozhovor. Ba dokonca dávajú im svojim správaním pocit toho, že za peniaze sa dá všetko kúpiť. Práve toto krédo má často patologické následky v podobe rôznych negatívnych vplyvov na deti.

Rodičia si tiež myslia, že ak sa počas roka menej venovali svojim deťom a sebe navzájom vynahradia si to na spoločne prežitej dovolenke. Opak však býva pravdou. Stáva sa, že nie sú na seba naučení, nepoznajú svoje zvyky a ak sa zrazu ocitnú všetci spoločne na spoločnom mieste, kde majú pre seba dostatok času, zistia, že nevedia

⁵⁸ PRCHAL, J.: *Vychovávanie detí*, Praha, 1976, Práca, s.248

medzi sebou komunikovať a tu vzniká vzájomné obviňovanie sa urážky, ktoré vedú niekedy až do rozpadu rodiny. Treba sa preto zamyslieť či radšej obetujem našetrené peniaze na drahú dovolenku raz za rok alebo svojej rodine doprajem ,aby sme aj počas roka prežívali spoločné chvíle napr. cestovaním po kraji, spoznávali našu rodnú krajinu a tým sa navzájom utužovali rodinné vzťahy.

Najmä v období dospievania je dôležité, aby dieťa malo záujmy, ktoré ho bavia. Prejde tým obdobím puberty ľahšie, ako jedinec, ktorý nemá žiadne záujmy a nič ho nezaujíma. Takéto dieťa sa často nudí a veľmi rýchlo sklzáne na šikmú plochu⁵⁹. Tu je veľmi dôležité, aby rodičia presne vedeli, kde ich dieťa prežíva svoj voľný čas. Rodičia by mali nájsť vhodnú záujmovú činnosť pre svoje dieťa, to si však vyžaduje pevnú vôľu a nasadenie. Dospievajúce dieťa je potrebné neustále motivovať a pomáhať mu, inak sa to prejaví v jeho správaní, zostáva náladové a nespokojné samo so sebou aj okolitým svetom. Rodičia, ktorí neustále hľadajú pre svoje dieťa záujmové činnosti v rámci jeho voľného času, vzbudzujú v dieťati sebavedomie a pocit toho, že niečo dokáže a vie. Na strane druhej by rodičia mali chápať aj to, že dieťa by malo mať čas aj nato, aby prežívalo voľný čas aj podľa vlastných predstáv a malo aj svoje súkromie.

Spoločne prežitý čas je predpokladom pre dobrý vzťah medzi rodičmi a deťmi. Zlepšuje medzilidské vzťahy, pocit poznania sa navzájom a všetky potrebné atribúty k úspešnému a harmonickému fungovaniu domácnosti.

3.2.6 Potreba kamarátov a rovesníckych skupín

Dieťa sa narodí do spoločnosti, kde je obklopené tými najbližšími, svojou rodinou ako je otec, matka, súrodenci, starí rodičia a pod. Žije teda medzi ľuďmi a vytvára si k nim vzťah. Čím je však staršie má potrebu stretávať sa aj s okolitým svetom a spoznávať iných ľudí a vytvára si aj k týmto ľuďom vzťah, ktorý je trocha iný ako ten, ktorý má ku svojej rodine. Má teda potrebu získavania kamarátov a stretávania sa v rovesníckych skupinách⁶⁰.

⁵⁹ BOROŠ, J: *Rozumieme dospievajúcim?*, Smena 1977, Edícia križovatky, 73-062-77

⁶⁰ POTOČÁROVÁ, M: *Teoretická východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN 978-80-247-2206-1

Už od prvých krokov a stavu keď dieťa začína vnímať aj okolitý svet je veľmi prospešné ak je dieťa občas aj v kontakte s inými deťmi v podobnom veku. Spoznáva tým okolitý svet, buduje si postoje a zaujíma rôzne pohľady na ľudí okolo seba. Prostredníctvom získaných kamarátov si uspokojuje svoju túžbu niekam patriť, mať niekoho blízkeho, kamaráta, priateľa.

Priateľstvo dieťa obohacuje o rôzne nezabudnuteľné zážitky a vedie k bohatšiemu rozvoju života. Veď aj dospelí veľmi radi spomínajú na rôzne zážitky s detstva a radi sa k nim vracajú. Od rodičov je nesmierne nevhodné ak svoje dieťa vytrhnú od rovesníkov a kamarátov. V dieťati to môže vyvolať rôzne negatívne reakcie, ktoré sú často príčinou rodinných hádok. Dieťa sa cíti menejcenné, je agresívne, egoistické, zbaví ho to radosti zo spoločenského života a znemožní mu vývoj adaptability. Priateľstvo obohacuje život dieťaťa a dáva mu iný pohľad na život. Stáva sa, že dieťa je niekedy odmietané v kolektíve a to je zlým signálom pre jeho duševný vývoj. Rodičia by sa mali v takejto situácii snažiť, aby dieťa cítilo, že ho majú radi a že vždy sú tu pre neho a budú jeho priateľmi.

Kamarátstvo a priateľstvo môžeme prirovnať k ušľachtilým citom zväčša mladých ľudí. Vyznačuje sa vzájomnou sympatiou, dôverou, úctou nezištnosťou, ochotou pomôcť i obetavosťou. Cit kamarátstva a priateľstva je označovaný ako nepohlavná láska. Je vhodnou prípravou na lásku ženy a muža v partnerstve⁶¹.

Kamarátstvo a priateľstvo však môže mať aj negatívnu odozvu v živote človeka. Hlavne vtedy ak mladý človek sa stane nie svojou vinou členom skupiny, ktorá napr.: užíva drogy, alkohol a rôzne iné neduhy našej spoločnosti. Vtedy je vhodné, aby rodičia zasiahli a dieťa z takejto skupiny dostali čo najskôr von, aby nevkĺzlo do niečoho z čoho cestu naspäť hľadať len veľmi ťažko. Práve v takýchto situáciách zisťujeme aká je rodina silná, súdržná a ako harmónia rodine a jej fungovanie dokáže ovplyvniť aj tie najhoršie chvíle, ktoré rodinný život prináša. O rôznych zlých skúsenostiach s rovesníckych skupín, ktoré neboli vhodné pre dieťa by sa dalo popísať ešte veľmi veľa, tu však chceme zdôrazniť kamarátstvo a priateľstvo ako niečo výnimočné a ušľachtilé v živote človeka.

⁶¹ ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN, Bratislava, 1998, s.87, 067-269-88

Dobré priateľstvo a kamarátstvo dokáže človek oceniť až vtedy ak sa dostane do problémov a ťažkostí. Priateľ vie vždy poradiť a pomôcť. V tom je vlastne sila priateľstva a kamarátstva.

3.2.7 Potreba odmiern a trestov

O potrebe odmiern a trestov vo výchovnom procese sme už počuli veľmi veľa. Tieto slová počúvajú naše deti už od malého detstva a stávajú sa súčasťou nášho života či už v dobrom alebo zlom. Už od dávnych dôb sa vraví, že dobro bude odmenené a zlo potrestané. Netreba však toto porekadlo brať doslovne a zamyslieť sa nad tým či naozaj je potrebné zlé vždy potrestať a dobré vždy odmeniť.

V živote každého dospelujúceho jedinca sú kritické momenty od ktorých veľa závisí v jeho živote. V niektorých prípadoch sú tieto momenty základnou podmienkou jeho ďalšieho rastu a v iných prípadoch hromadia nemorálne skúsenosti. Veľkou silou pedagogického umenia je práve to, že aj zápornými momentmi dokážeme vo formovaní charakteru podporovať harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa. Pre výchovné formovanie je dôležitá otázka odmiern a trestov. Pre zdravý duševný vývoj je dôležité deti odmeňovať. Odmeny sa však nemajú týkať materiálnej stránky ako je peniaze, vecné dary, mali by byť buď vo forme pochvaly alebo povzbudení, ktoré zvyšujú detské sebavedomie. Na dieťa, ktoré je odmeňované takouto formou to pôsobí skôr pozitívne. Zatiaľ čo dieťa, ktoré je odmeňované skôr materiálne sa stáva sebecké a ľahostajné k iným ľuďom.⁶²

Vo výchove dieťaťa je lepšie niekedy trochu zaostať ako zbytočne preháňať a lepšie je povzbudiť ako potrestať. Dieťa je pre svojich rodičov tým najdrahším čo v živote majú.

Opakom odmiern sú tresty. Tresty vo vzťahov rodičov a ich detí zvyčajne neprinášajú kladný efekt. Trest sa používať v rozumnej miere. Má potlačiť, ale i odstrániť negatívne správanie dieťaťa. Samotný trest nemá dieťa zahanbiť, alebo podceňovať. Deti majú právo vedieť za čo sú potrestané a za čo zákaz dostali. Deti sú často trestané formou

⁶² POTOČÁROVÁ, M: *Teoretická východiská rodinnej výchovy*, UKB Bratislava, 2008, ISBN 978-80-247-2206-1

zákazov, čo je zdá sa pre nich najúčinnnejším trestom. V žiadnej ani akokoľvek vyhrotenej situácii by sme sa nemali uchýľovať k používaniu fyzických trestov. Mohlo by to mať veľmi negatívne dôsledky a hlboko sa to odrazí v ďalšom živote dieťaťa najmä v období dospievania a puberty.

Pri používaní trestov by sme si mali uvedomiť tvrdenie , že ak trest použijeme príliš často, deti sa rýchlo stanú voči nemu imúnymi⁶³. Je to, ale našťastie niečo ďaleko mocnejšie, čo by sme mali používať ako svoju primárnu metódu pri učení detí k poslušnosti. Tou silou je trvanie na svojom. Vaše odhodlanie, že deti musia urobiť to, čo im nariadite musí byť skalopevné. Niekedy je ťažké vniknúť do detskej duše a pochopiť ju. Stáva sa, že chceme dieťa pochváliť a ono práve túto pochvalu chápe ako trest. Tu môžeme spomenúť jeden príklad, keď napr.: riaditeľ školy chcel žiačku pochváliť pred celou školou a ona musela vystúpiť pre celým zhromaždením tak to chápala ako neskutočný trest. Je, ale dôležité preniknúť do detskej duše a vedieť ako to dieťa cíti. Preto je otázka používania pochvaly a trestov veľmi zložitá a treba naozaj dôsledne zvažovať aj podľa individuality dieťa čo a ako bude najvhodnejšie.

Treba si uvedomiť, že v každom prípade bude raz dieťa rodičom vďačnejšie ak je viac odmeňované a milované ako keby malo byť neustále kritizované a trestané. Z výchovného hľadiska treba otázku odmien a trestov brať s rozvahou a použitím triezveho rozumu. Odmenou sa pre rodičov stáva spokojné, sebavedomé a múdre dieťa.

⁶³ MORISCH, R.G.: *12 Klúčov k dôslednej výchove*, Portál s.r.o., Praha, 2002, ISBN 80-7178-786-8

4. PRAKTICKÁ ČASŤ

Aj napriek tomu, že žijeme v 21. storočí problém vplyvu rodinných vzťahov na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa je súčasťou života a stáva sa čoraz častejšie diskutovanou témou. Je dobré, že sa o tejto téme začína rozprávať čoraz viac, aj keď sa ešte stále stretávame s dennodennými problémami rodinných vzťahov, ktoré výrazným podielom vplyvajú na rozvoj osobnosti dieťaťa.

Po teoretickej časti základnej charakteristiky rodiny sa chceme v praktickej časti zamerať na konkrétne údaje od detí, rodičov a pedagógov Gymnázia M.R.Štefánika v Novom Meste nad Váhom.

Predmetom výskumnej časti sú dotazníky vytvorené pre deti, rodičov a pedagógov, ktoré majú rovnaký zámer, a to zistiť ako sa pozerajú na problém výchovy rodičovstva a materstva na školách a v rodinách. Praktická časť popisuje aké sú ciele výskumu, charakteristiku spôsobu zberu dát, ich spracovanie, interpretáciu a zhodnotenie.

4.1 Cieľ výskumu a hypotézy

V prvej časti popisujem zložitosť výchovy dospelujúceho dieťaťa a vplyvu negatívnych javov na život v rodine. Pri zostavovaní otázok v dotazníku sme sa snažili poukázať hlavne na problém v našom školstve, kde sa nevenuje dostatočná časť pri výchove detí k rodičovstvu a manželstvu a problémom v rodine, kde rodičia nepoznajú dostatočne svoje deti. Sme presvedčení, že dotazníky čerpajúce postrehy detí, rodičov a pedagógov pomôžu zdôrazniť dôležitosť výučby rodinnej výchovy na školách a rodičom ukážu, že i napriek tomu, že si myslia, že svoje deti poznajú, tak opak je často pravdou a začnú venovať viac času svojim deťom.

4.2 Charakteristika výskumného vzorku

Pre náš výskum sme si zvolili 3 výskumné vzorky a to deti, rodičov a pedagógov. Boli to deti v období dospievania vo veku 17 rokov, ich rodičia a učitelia, ktorí s nimi spolupracujú na procese vzdelávania a vychovávaní.

Pri predkladaní dotazníkov potrebných k výskumu sme mali možnosť spoznať deti, rodičov a pedagógov z uvedenej školy. Požiadali sme ich o vyplnenie dotazníkov za účelom zistenia pravdivých informácií, ale taktiež ich postrehov a názorov o výučbe k manželstvu a rodičovstvu na škole. Tiež bolo zaujímavé aké odlišnosti sme zistili pri tom ako si rodičia myslia, že svoje deti poznajú dokonale.

Na pochopenie celej problematiky nám pomohlo aj odpozorovanie správania sa jednotlivých respondentov v prípade, ak nie sú pod dozorom rodičov a v prípade, keď sú pod dohľadom rodičov.

Obdobie dospievania je často nazývané ako najťažšie obdobie v živote človeka, ktorým si každý z nás musí prejsť. Každý ho znáša inak, niekto obdobie dospievania doslova preskáča ako keby sa nič nedialo bez akejkoľvek ujmy a niekto zasa toto obdobie prežíva veľmi búrlivo a nielen on, ale i jeho okolie zažíva krušné životné chvíle. Ide o obdobie najdôležitejšie, najproblémovéjšie, ale i najzraniteľnejšie a vyžaduje si samostatnú špecifickú problematiku. Tomuto obdobiu je potrebné venovať zvýšenú pozornosť celej rodiny a to hlavne pre negatívne vplyvy, ktoré v tomto období hlboko zasahujú do telesného a duševného vývoja dospievajúceho, môžu i negatívne naštrbiť doposiaľ dobré rodinné vzťahy.

V období dospievania je potrebná výchova detí k rodičovstvu a tu má dominujúce postavenie rodina. V tomto období by si rodičia mali nájsť viac času pre svoje deti, mali by sa s nimi čo najviac rozprávať a hlavne im odpovedať na každú zvedavú otázku či už sa týka rodičovstva, manželstva, lásky alebo pohlavného života.

To čo dieťa získa v rodine je základom pre rodinnú výchovu a nikto iný to nedokáže nahradiť takým spôsobom, akým človek získa túto výchovu v rodine. Dokáže to však

doplniť škola, ktorá by mala byť výchovná inštitúcia, ktorá disponuje ďalšími výchovnými činiteľmi a dopĺňa informácie z odborného hľadiska.

Podľa rozsahu tejto práce sme zistili, že okrem hlavného výchovného činiteľa, ktorým je rodina sa na harmonickom rozvoji osobnosti dieťaťa podieľa aj škola. K zisteniu toho do akej miery sa podieľa rodina a škola na tomto vývoji sme zamerali aj výskumnú časť práce.

Výskumná vzorka

Vybrali sme nasledovnú vzorku respondentov:

- prvú vzorku respondentov tvorili žiaci dievčatá aj chlapci 3 ročníka Gymnázia M.R.Štefánika v Novom Meste nad Váhom. Skupinu tvorilo 20 žiakov vo veku od 17 – 18 rokov
- druhú vzorku respondentov tvorili 20 rodičia
- tretiu vzorku respondentov tvorili 20 pedagogickí pracovníci z uvedenej školy

4.3 Ciele výskumu

Cieľom tejto práce bolo poukázať na to aký významný vplyv na harmonickom rozvoji osobnosti dieťaťa má rodina a škola. Ako je veľmi dôležité, aby rodina a škola medzi sebou navzájom komunikovali a vymieňali si názory a postrehy zistené vo výchovnom pôsobení. Cieľom bolo tiež poukázať na fakt, že rodičia by si mali nájsť čas pre svoje deti a tým ich dostatočne dobre poznať.

Ciele teoretickej časti:

- charakteristika dôležitosti rodiny
- charakteristika zákona o rodine a jeho využitie v praxi
- uviesť základné funkcie rodiny a ich vplyv harmonický rozvoj osobnosti
- uviesť charakteristiky úplnej a neúplnej rodiny v spojitosti s výchovou

- zdôrazniť nebezpečenstvo negatívnych štýlov vo výchove
- zdôrazniť jednotlivé metódy a ciele výchovy v spojitosti so psychickými potrebami detí

Ciele praktickej výskumnej časti:

- zachytiť postrehy detí pri výchove rodičmi a učiteľmi
- zachytiť postrehy rodičov na výchovu svojich detí a potrebu výchovy k manželstvu a rodičovstvu
- zachytiť postrehy pedagógov o výchove detí v rodinách a o potrebe výučby k manželstvu a rodičovstvu
- poukázať na nedostatky vo výchovnom procese doma a na školách
- zhodnotiť na základe postrehov úroveň výchovného procesu
- vyzdvihnúť vplyv rodinného prostredia na vývoj dieťaťa
- porovnanie teoretických východísk s výsledkami výskumu

4.4 Hypotézy výskumu

K stanoveným cieľom sme si stanovili 4 hypotézy, ktoré si overíme na základe dotazníkov.

Hypotéza č.1 (H1) -predpokladáme, že väčšia časť respondentov bude tému rodičovstva a manželstva rozoberať doma s rodičmi

Hypotéza č.2 (H2) -predpokladáme, že rodičia poznajú svoje deti, ich priateľov a kamarátov a vedia o spôsobe využívania voľného času

Hypotéza č.3 (H3) -predpokladáme, že rodičia, deti aj pedagógovia by uvítali zavedenie výchovy k rodičovstvu a manželstvu na školách

Hypotéza č.4 (H4) -predpokladáme, že deti, rodičia a pedagógovia si myslia, že spoločnosť nevenuje dostatočnú pozornosť rodine a výchove detí k rodičovstvu a manželstvu

4.5 Metóda zberu údajov

Výskum sme realizovali pomocou metódy dotazníkov.

Metódu dotazníka sme zvolili predovšetkým preto, že podľa nášho názoru je pri tomto výskume najadekvátnejším spôsobom zachytenia postrehov zo strany detí, rodičov a pedagógov. Tiež si myslíme, že táto metóda nie je náročná časovo pre obidve zúčastnené strany a plne rešpektuje súkromie respondentov. Informácie sme získali písomnou formou, aby sme mali zaručené, že otázky bude možné vyhodnocovať a analyzovať. Tiež bolo potrebné zaručiť ich návratnosť. Dotazníky sme zvolili tri. Jeden pre deti, jeden pre rodičov a jeden pre pedagógov. Každý dotazník obsahoval 17 otázok týkajúcich sa problematiky vplyvu rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa. Dotazníky sú anonymného charakteru a otázky sú kladené zrozumiteľne a jasne, aby ich odpovede boli jednoznačné a vhodné na spracovanie. Otázky sú zatvorené s možnosťou odpovedí. Dotazníky tvoria prílohu č.1 tejto práce. Po zozbieraní dotazníkov sme ich spracovali a vyhodnotili percentuálne. Jednotlivé odpovede sme porovnali u všetkých troch skupín respondentov. Získané výsledky sme vyjadrili tabuľkovou a grafickou formou. Na lepšie sprehľadnenie celej výskumnej časti sme jednotlivé odpovede aj písomne vyjadrili.

4.6 Interpretácia výsledkov výskumu

Interpretácia výsledkov výskumu na základe tabuľkovej a grafickej formy, doplnená písomným vyjadrením.

Otázka č.1: Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému rodičovstvo?

a/ áno

b/ nie

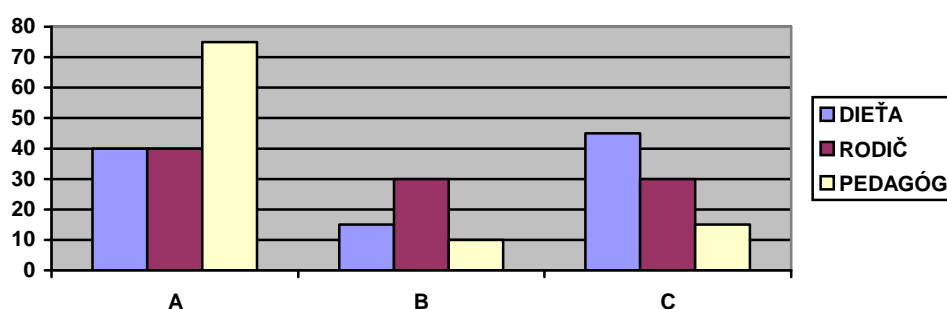
c/ veľmi málo

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 1

Tabuľka č. 1: Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému rodičovstvo

	A	B	C
DIEŤA	40%	15%	45%
RODIČ	40%	30%	30%
PEDAGÓG	75%	10%	15%

Graf č.1: Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému rodičovstvo

Dieťa potrebuje pozitívny vzor, ktorého cieľom je model správneho rodiča. Rodičia by preto mali pomôcť svojmu dieťaťu, aby do tohto vzoru dorástlo vhodným príkladom. Mali by sa s ním rozprávať na tému výchovy detí k zodpovednému rodičovstvu. Z uvedených výsledkov vidíme, že najväčšia časť respondentov či už na strane detí, rodičov alebo pedagógov si myslí, že rodičia sa so svojimi deťmi rozprávajú na tému rodičovstvo. A tým sa nám potvrdila aj prvá hypotéza, kde sme predpokladali, že deti, rodičia aj pedagógovia budú rozoberať tému rodičovstva.

Otázka č. 2 Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému vzťahy v manželstve?

a/ áno

b/ nie

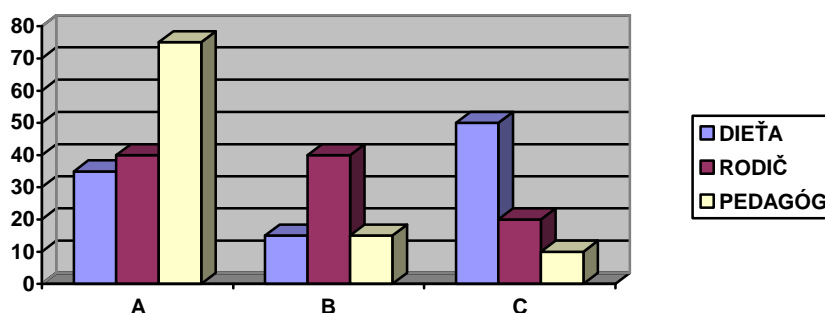
c/ veľmi málo

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 2

Tabuľka č. 2: rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému vzťahy v manželstve

	A	B	C
DIEŤA	35%	15%	50%
RODIČ	40%	40%	20%
PEDAGÓG	75%	15%	10%

Graf č. 2: rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému vzťahy v manželstve

Z výsledkov vidíme, že deti, rodičia a pedagógovia majú na tému otvorenosti vzťahov v manželstve pred deťmi iné názory. Deti uviedli v pomere 50 %, že na tému manželstva sa rozprávajú s rodičmi a pedagógmi veľmi málo. Rodičia si myslia, že sa tiež tejto téme venujú menej. Oproti tomu pedagógovia si myslia, že na tému manželstva sa s deťmi rozprávajú veľa. Dieťa má iný pohľad na potrebné informácie k uvedenej problematike. Rodičia a pedagógovia by sa mali zamyslieť či informácie, ktoré deťom poskytujú sú pre nich postačujúce a potrebné.

Otázka č. 3: Od koho deti získali prvé informácie o pohlavnom živote?

- a/ rodičia
- b/ súrodenci
- c/ škola
- d/ priatelia, známi

e/ literatúra, médiá

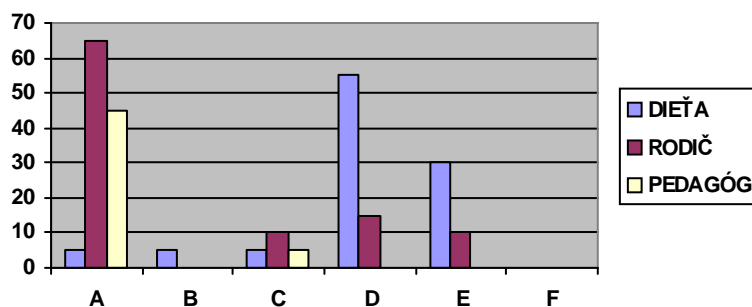
f/ iné – uveďte

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 3

Tabuľka č. 3: Prvé informácie o pohlavnom živote

	A	B	C	D	E	F
DIEŤA	5%	5%	5%	55%	30%	
RODIČ	65%		10%	15%	10%	
PEDAGÓG	45%		5%			

Graf č. 3: Prvé informácie o pohlavnom živote

Z daných odpovedí vyplýva, že deti majú iný pohľad na to odkiaľ majú prvé informácie o pohlavnom živote ako rodičia a pedagógovia. Deti ich získali od priateľov a z médií a rodičia a pedagógovia si myslia, že od rodičov. Myslíme si, že podľa tejto otázky jasne vidieť, že rodičia nepoznajú dostatočne svoje deti a nevenujú im v problematike pohlavného života dostatočnú pozornosť. Médiá sú aj v tejto oblasti ich kľúčovým pilierom získavania informácií.

Otázka č. 4 Vedia deti o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom?

a/ áno

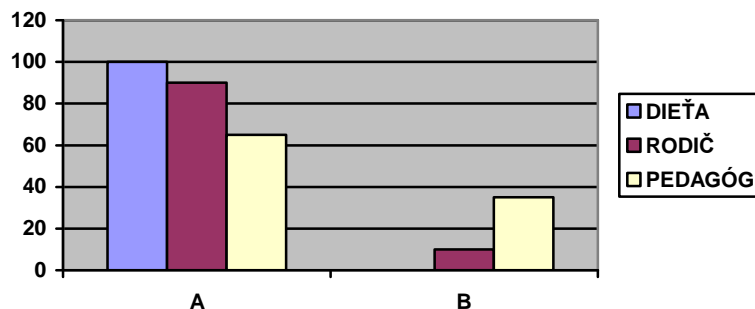
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 4

Tabuľka č.4: Vedia deti o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom

	A	B
DIEŤA	100%	
RODIČ	90%	10%
PEDAGÓG	65%	35%

Graf č. 4: Vedia deti o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom

V tejto otázke majú jasno všetci respondenti. Je dobré ak si myslia, že vedia o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom. Zdá sa, že osveta je dobrá a stav súčasných detí sa oproti minulej dobe značne zmenil. Pedagógovia pri tejto otázke mierne zaváhali a myslia si, že deti nevedia až tak dostatočne o týchto rizikách. Mali by sa s nimi na túto tému viac rozprávať.

Otázka č. 5 : Poznajú rodičia, pedagógovia partnerov svojich detí, žiakov?

a/ áno

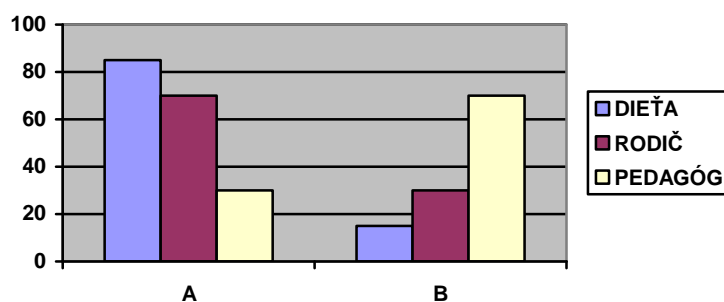
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 5

Tabuľka č.5: Poznajú rodičia, pedagógovia partnerov svojich detí, žiakov

	A	B
DIEŤA	85%	15%
RODIČ	70%	30%
PEDAGÓG	30%	70%

Graf č. 5: Poznajú rodičia, pedagógovia partnerov svojich detí, žiakov

Z uvedených výsledkov vyplýva, že deti nemajú problém, aby so svojimi partnermi zoznámili aj rodičov. Rodičia tiež majú záujem o to, aby partnerov svojich detí poznali. Opakom je to u pedagógov kedy nemajú pedagógovia záujem o to, aby poznali partnerov svojich žiakov. Je potrebné, aby pedagógovia viac neformálne diskutovali aj na túto tému so svojimi žiakmi a tým medzi sebou prelomili bariéru, ktorá tam je.

Otázka č. 6: Poznajú rodičia, pedagógovia priateľov svojich detí, žiakov?

a/ áno

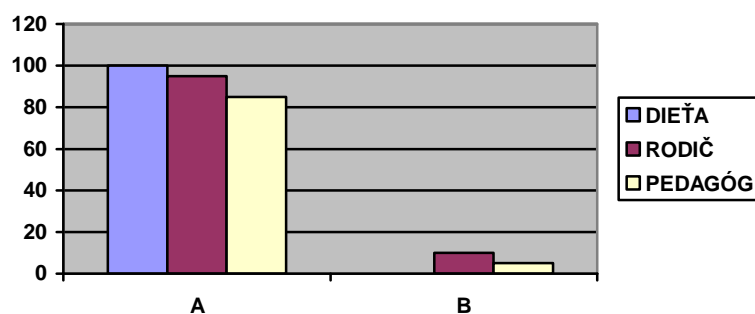
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 6

Tabuľka č. 6: Poznajú rodičia, pedagógovia priateľov svojich detí, žiakov

	A	B
DIEŤA	100%	0%
RODIČ	95%	10%
PEDAGÓG	85%	5%

Graf č.6: Poznajú rodičia, pedagógovia priateľov svojich detí, žiakov

Z uvedených výsledkov vyplýva, že deti, rodičia aj pedagógovia nemajú problém s tým, aby poznali priateľov svojich detí. Majú teda so žiakmi priateľský vzťah. Tu sa nám potvrdila aj hypotéza č. 3, kde sme predpokladali, že rodičia, pedagógovia poznajú priateľov svojich detí. Je otázne či vedia kde deti trávajú s týmito priateľmi voľný čas.

Otázka č. 7: S ktorým s rodičov, pedagógov sa deti dôverne rozprávajú o svojich problémoch?

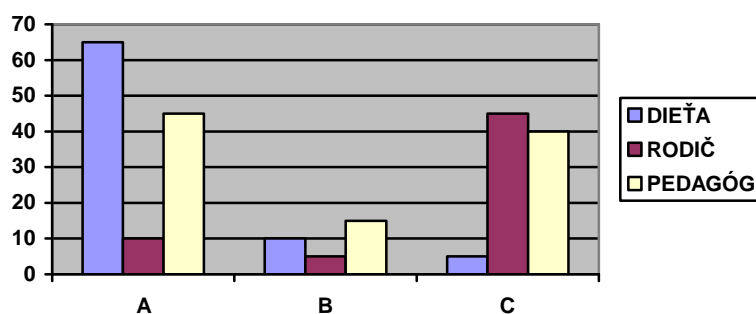
- a/ s matkou
- b/ s otcom
- c/ nezdôverujem sa

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 7

Tabuľka č. 7: S ktorými s rodičov, pedagógov sa deti dôverne rozprávajú o svojich problémoch

	A	B	C
DIEŤA	65%	10%	5%
RODIČ	10%	5%	45%
PEDAGÓG	45%	15%	40%

Graf č.7:S ktorými s rodičov, pedagógov sa deti dôverne rozprávajú o svojich problémoch

Deti uvádzajú, že o svojich problémoch sa radi rozprávajú s matkou, ale tiež, že sa neradi zdôverujú. Rodičia si myslia, že deti sa nezdôverujú so svojimi problémami. Pedagógovia si myslia, že svoje problémy deti riešia s matkou. Je tu vidieť dost' veľký rozdiel medzi názormi všetkých zúčastnených strán z čoho vyplýva, že sa dobre nepoznajú a preto je nevyhnutné sa viac s deťmi rozprávať a spoznávať ich.

Otázka č. 8: Hľadajú deti u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov?

a/ áno

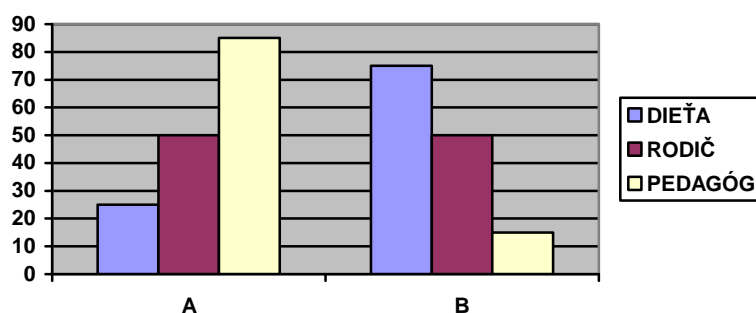
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 8

Tabuľka č. 8: Hľadáajú deti u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov

	A	B
DIEŤA	25%	75%
RODIČ	50%	50%
PEDAGÓG	85%	15%

Graf č. 8: Hľadáajú deti u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov

Deti uviedli, že nehľadáajú vlastnosti jedného z rodičov u svojich partnerov. Z čoho vyplýva, že chcú byť samostatné osobnosti a rodičia nie sú im dostatočným vzorom pre ich budúci partnerský život. Pedagógovia si myslia, že deti vlastnosti rodičov u svojich partnerov vyhľadávajú. Rodičia by sa mali zamyslieť nad tým, ako pristupujú k svojim deťom vo výchove.

Otázka č. 9: Organizuje škola, ktorú navštevujú vaše deti, žiaci prednášky alebo besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu?

a/ áno

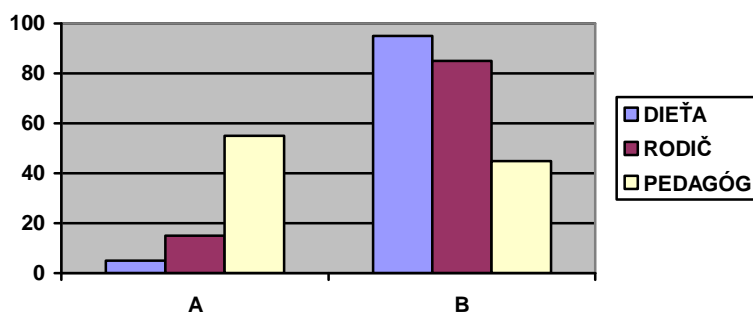
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 9

Tabuľka č. 9: Organizuje škola, ktorú navštevujú vaše deti, žiaci prednášky alebo besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu

	A	B
DIEŤA	5%	95%
RODIČ	15%	85%
PEDAGÓG	55%	45%

Graf č. 9: Organizuje škola, ktorú navštevujú vaše deti, žiaci prednášky alebo besedy na tému výchovy k manželstvu a rodičovstvu

Pri tejto otázke je rozdiel medzi odpoveďami detí, rodičov a pedagógov. Deti považujú za nedostačujúce organizovanie prednášok a besied na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu na škole. Toho istého názoru sú i rodičia. Pedagógovia si myslia, že je venovaný čas týmto besedám a prednáškam, ale mohol by byť väčší. Vyplýva z toho jasné stanovisko v tom, že na túto tému by sa mali v škole uskutočňovať prednášky vo väčšom množstve, ako tomu bolo doteraz, ale aj v spolupráci s deťmi a rodičmi.

Otázka č. 10: Zúčastnili by sa vaše deti, žiaci týchto prednášok alebo besied?

a/ áno

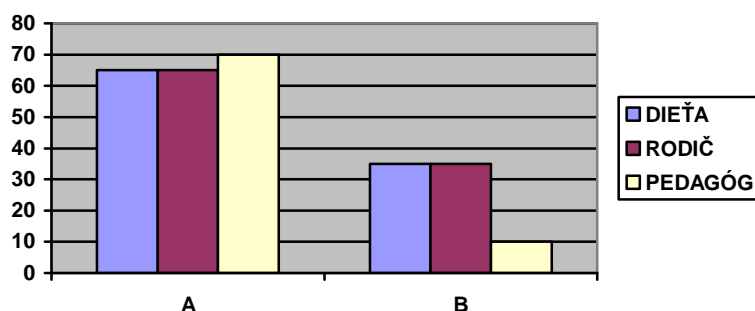
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 10

Tabuľka č. 10: Zúčastnili by sa vaše deti prednášok alebo besied na tému výchovy k manželstvu a rodičovstvu

	A	B
DIEŤA	65%	35%
RODIČ	65%	35%
PEDAGÓG	70%	10%

Graf č.10: Zúčastnili by sa vaše deti prednášok alebo besied na tému výchovy k manželstvu a rodičovstvu

V tejto odpovedi vidieť jasnú previazanosť s predošlou otázkou kedy by sa deti radi zúčastňovali týchto prednášok a radi by do tejto témy aj zasahovali svojimi okruhmi otázok a tém.

Otázka č. 11: Na ktorého z pedagógov by sa obrátili vaše deti, žiaci s problémom v partnerskom živote?

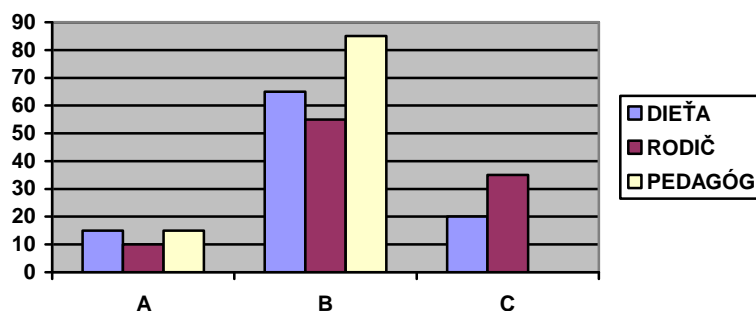
- a/ na učiteľa
- b/ na triedneho učiteľa
- c/ na vychovávateľa

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 11

Tabuľka č. 11: Na ktorého z pedagógov by sa obrátili vaše deti, žiaci s problémom v partnerskom živote

	A	B	C
DIEŤA	15%	65%	20%
RODIČ	10%	55%	35%
PEDAGÓG	15%	85%	0%

Graf č.11: Na ktorého z pedagógov by sa obrátili vaše deti, žiaci s problémom v partnerskom živote

Je vidieť aký veľmi dobrý vzťah majú deti tejto školy so svojim triednym učiteľom. Považujú ho za osobu, ktorá im vie poradiť a pochopiť ich. Z tejto odpovedi vyplýva, že dobrým vzťahom a pochopením sa dá u detí vybudovať rešpekt a dôvera.

Otázka č. 12: Uvítali by vaše deti, žiaci zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom:“ Výchova k manželstvu a rodičovstvu“?

a/ áno

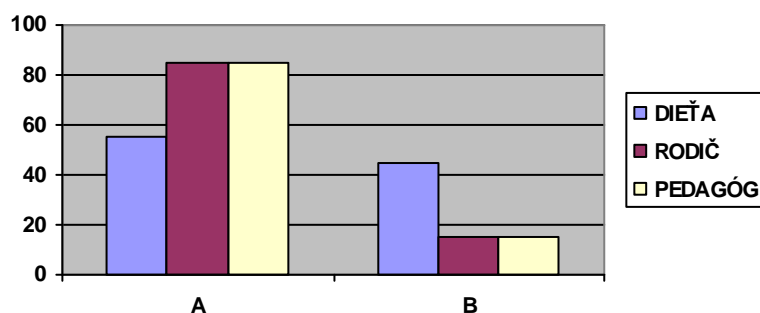
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 12

Tabuľka č. 12: Uvítali by vaše deti, žiaci zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom: "Výchova k manželstvu a rodičovstvu"

	A	B
DIEŤA	55%	45%
RODIČ	85%	15%
PEDAGÓG	85%	15%

Graf č. 12: Uvítali by vaše deti, žiaci zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom: "Výchova k manželstvu a rodičovstvu"

Zavedenie nového predmetu by žiaci, rodičia aj pedagógovia uvítali. Mali by možnosť viac diskutovať o tejto problematike a viac sa navzájom spoznať aj po stránke budúcich rodičov a manželov. Tu sa potvrdila aj hypotéza č. 3, kde sme predpokladali, že by deti aj pedagógovia a rodičia uvítali zavedenie predmetu Výchovy k manželstvu a rodičovstvu do vyučovania.

Otázka č. 13: Myslíte si, že poznajú vaše deti, žiaci zariadenie, v ktorom by hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch?

a/ áno

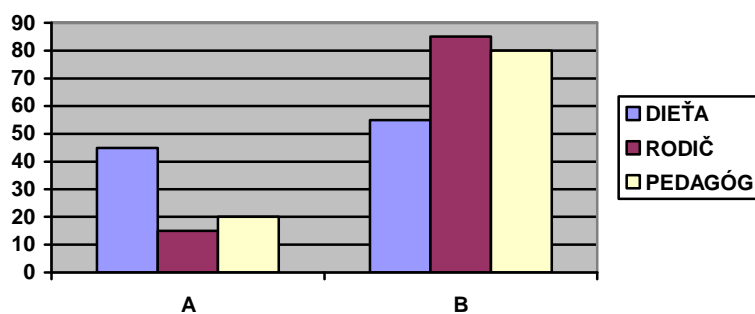
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 13

Tabuľka č. 13: Myslíte si, že poznajú vaše deti, žiaci zariadenie, v ktorom by hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch

	A	B
DIEŤA	45%	55%
RODIČ	15%	85%
PEDAGÓG	20%	80%

Graf č. 13: : Myslíte si, že poznajú vaše deti, žiaci zariadenie, v ktorom by hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch

Myslíme si, že vďaka nedostatočnej informovanosti zo strany rodičov, školy, priateľov, známych a rôznych médií nepozná mladá generácia odborné zariadenia, ktoré by im v prípade potreby mohli poskytnúť odbornú pomoc a vyriešiť im niektoré problémy v partnerskom živote.

Otázka č. 14: Myslíte si, že by v prípade problémov vyhľadali vaše deti, žiaci odbornú pomoc?

a/ áno

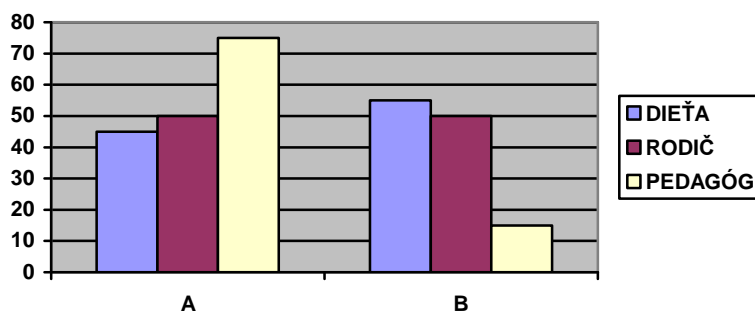
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 14

Tabuľka č. 14: Myslíte si, že by v prípade problémov vyhľadali vaše deti, žiaci odbornú pomoc

	A	B
DIEŤA	45%	55%
RODIČ	50%	50%
PEDAGÓG	75%	15%

Graf č.14: : Myslíte si, že by v prípade problémov vyhľadali vaše deti, žiaci odbornú pomoc

Z týchto odpovedí nie je jasné či by odbornú pomoc uvítali. Pedagógovia si myslia, že deti by takúto pomoc využili, odpovede detí a rodičov však nie sú jednoznačné. Práve preto lebo nevedia ako by reagovali v prípade potreby využitia takejto pomoci. Osveta v tejto oblasti je preto nevyhnutná a nesmierne dôležitá.

Otázka č. 15: Poznajú vaše deti, žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá uvedenou problematikou?

a/ áno

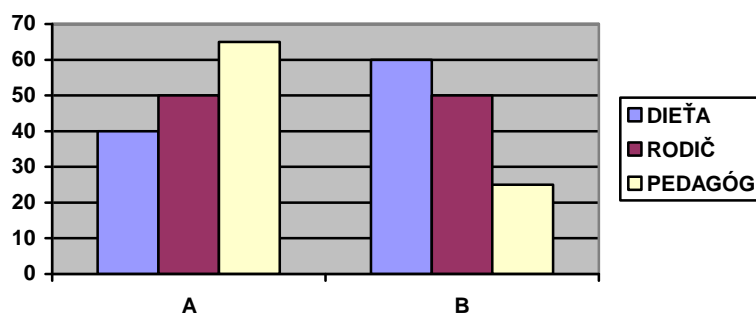
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 15

Tabuľka č. 15: Poznajú vaše deti, žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá uvedenou problematikou

	A	B
DIEŤA	40%	60%
RODIČ	50%	50%
PEDAGÓG	65%	25%

Graf č. 15: : Poznajú vaše deti, žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá uvedenou problematikou

V otázke literatúry na tému rodičovstvo a manželstvo sa odpovede detí, rodičov a pedagógov líšia v tom, že deti a rodičia si myslia, že literatúru poznajú asi na 50% a pedagógovia si myslia, že deti by mali takúto literatúru poznať na 65%. Je vidieť, že deti nemajú až taký záujem o literatúru toho typu. Bolo by vhodné zvážiť akou formou je pre žiakov takáto literatúra realizovaná, či je dostatočne zaujímavá.

Otázka č. 16: Sledujú vaše deti, žiaci v médiách programy , ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve?

a/ áno

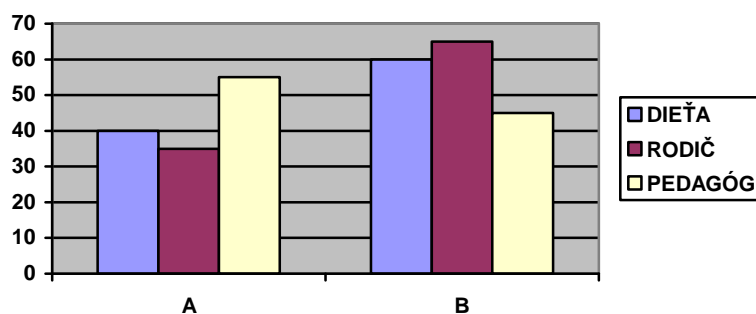
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 16

Tabuľka č. 16: Sledujú vaše deti, žiaci v médiách programy , ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve

	A	B
DIEŤA	40%	60%
RODIČ	35%	65%
PEDAGÓG	55%	45%

Graf č. 16: Sledujú vaše deti, žiaci v médiách programy , ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve

Z týchto odpovedí vyplýva, že deti nevenujú tejto téme dostatočnú pozornosť, ani formou médií. Nemajú o takéto programy záujem. Je na škodu, že mladú generáciu nemotivujú ani rodičia, ani pedagógovia v prístupe k informáciám na vysokej profesionálnej úrovni čo im môže napomáhať pri výchove.

Otázka č. 17: Myslia si vaše deti, žiaci, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou?

a/ áno

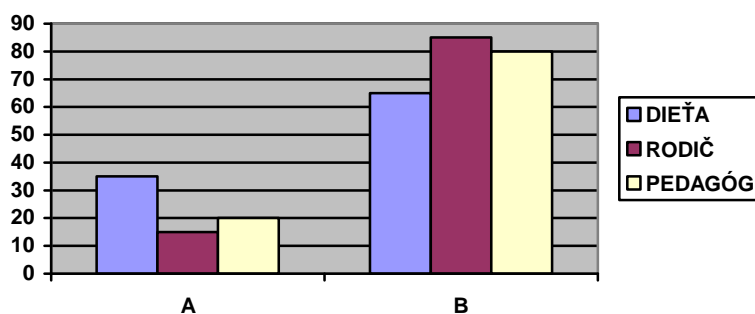
b/ nie

Vyhodnotenie respondentov na otázku č. 17

Tabuľka č. 17: Myslia si vaše deti, žiaci, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou

	A	B
DIEŤA	35%	65%
RODIČ	15%	85%
PEDAGÓG	20%	80%

Graf č. 17: Myslia si vaše deti, žiaci, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou

Z uvedených odpovedí vyplýva, že respondenti pociťujú nedostatok priestoru zo strany spoločnosti venovaný k tejto téme. Bolo by vhodné prehodnotenie prísunu informácií k mladým ľuďom, forma by mala byť atraktívnejšia a pre mladých ľudí zaujímavejšia. Myslíme si, že hlavná chyba je v dôvere mladých ľudí k starším a v zlyhaní komunikácie. Tu je potrebné hľadať problém. Tu sa potvrdila aj hypotéza č. 4, kde sme predpokladali, že spoločnosť nevenuje dostatočnú pozornosť uvedenej problematike.

4.7 Záver výskumu a overenie hypotéz

Hypotéza č.1 (H1) - predpokladáme, že väčšia časť respondentov bude tému rodičovstva a partnerstva rozoberať doma s rodičmi

Zhrnutie: Podľa získaných informácií deti tému rodičovstva a partnerstva síce rozoberajú doma s rodičmi, ale nie dostatočne, nakoľko pri niektorých ďalších otázkach sme zistili, že svoje názory na túto tému majú značne odlišné.

Doporučenie: Na tému rodičovstva a partnerstva by sa rodičia so svojimi deťmi mali rozprávať viac. Mali by spolu tráviť viac času a nájsť si priestor a ochotu vypočuť deti aj na túto tému. Škola by svojimi možnosťami mala vytvárať vhodné podmienky na otvorenie tejto témy a formou diskusií s rodičmi detí by mali nájsť spoločnú reč v tejto problematike. Iba spoluprácou rodičov a školy sa dá docieľiť, aby sa tejto téme venoval dostatok času a deti mali pocit, že na túto tému sa môžu porozprávať či už so svojimi rodičmi alebo pedagógmi.

Hypotéza č. 2 (H2) – predpokladáme, že rodičia poznajú svoje deti, ich priateľov a kamarátov a vedia o spôsobe využívania voľného času

Zhrnutie: Podľa získaných údajov môžeme konštatovať, že rodičia poznajú svoje deti a ich priateľov. Poznajú dokonca aj ich partnerov.

Doporučenie: Je veľmi dobré, že rodičia majú snahu a sú ochotní spoznať priateľov svojich detí. Na mieste je tiež situácia, že dokonca poznajú aj partnerov detí, takže vedia kde a s kým ich dieťa prežíva voľný čas. Doporučujeme, aby rodičia aj naďalej so svojimi deťmi komunikovali vo veciach partnerského života a zaujímali aj o ich priateľov. Ak vie rodič s kým a kde jeho dieťa trávi svoj voľný čas, tak obe strany môžu byť spokojné vo veciach výchovy a zaujímať tak stanoviská zodpovedajúce realite.

Hypotéza č. 3. (H3) - predpokladáme, že rodičia, deti aj pedagógovia by uvítali zavedenie výchovy k rodičovstvu a manželstvu na školách

Zhrnutie: Podľa získaných údajov sme zistili, že rodičia, deti aj pedagógovia by mali záujme o zavedenie výchovy k rodičovstvu a manželstvu na školách.

Doporučenie: V tejto otázke by rodičia a pedagógovia o niečo viac uvítali zavedenie výchovy k rodičovstvu a manželstvu ako deti. Tu pravdepodobne absentuje informovanosť zo strany školy čo by bolo na takomto predmete obsahom vyučovania a aké by z neho mali výsledky.

Škola ako výchovná inštitúcia by sa mala viac zaujímať o informovanosť detí vo veciach k výchove rodičovstvu a partnerstvu a v spolupráci s rodičmi by mali pre deti vybudovať základ pre plnohodnotný partnerský a manželský život.

Hypotéza č. 4. (H4) - predpokladáme, že deti, rodičia a pedagógovia si myslia, že spoločnosť nevenuje dostatočnú pozornosť rodine a výchove detí k rodičovstvu a manželstvu

Zhrnutie: Z výsledkov jednoznačne vyplynulo, že deti, rodičia aj pedagógovia majú v tejto otázke jasno a spoločnosť nevenuje dostatočnú pozornosť rodine a výchove detí k rodičovstvu a manželstvu.

Doporučenie: Spoločnosť by sa mala viac zaujímať o otázku výchovy v rodine a výchovy detí k rodičovstvu a manželstvu. Mala by vhodnými informačnými nástrojmi ako sú napr. médiá, literatúra, časopisy a pod. publikovať pre deti zaujímavou formou spracované informácie o rodine o jej výchove k rodičovstvu a manželstvu. Celá problematika rodiny a jej výchovy je závislá na rodine a škole na jej spolupráci a práve tieto dve sociálne skupiny by mali mať vo veciach výchovy jednotné stanovisko a mali si spoločným cieľom stanoviť priority súvisiace s dostatočnou informovanosťou detí o výchove k rodičovstvu a manželstvu.

Z interpretácie výsledkov výskumu na tému Vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa je zrejmé, že téma výchovy odhaľuje vo vzťahu dieťa – rodič – pedagóg značné rezervy. Objavili sme niekoľko sporných názorov, pohľadov, ale ukázalo sa, že rodičia a i pedagógovia nepoznajú svoje deti a majú o nich často skreslené predstavy. Celý výchovný systém je preto nevyhnutné zacieliť na lepšie spoznanie detí doma a v škole. Rodičia by si na svoje deti mali nájsť viac času

a venovať pozornosť často pre nich zanedbateľným otázkam pri výchove v rodine, ktoré sa týkajú rodičovstva a manželstva. Škola by mala hlavne viac spolupracovať s rodinou a zistiť tak hlavné problémy a otázky detí vo veciach výchovy.

Pre zefektívnenie výchovy k partnerstvu a manželstvu v rodine je pre budúci vývoj potrebné:

- zameranie sa na skvalitnenie mravnej a citovej výchovy dieťaťa, formovať v deťoch charakterové črty ako sú zodpovednosť, obetavosť, pracovitosť, skromnosť, vytrvalosť, ochota a pod.
- vzájomná dôvera, rodinnú výchovu aplikovať na báze porozumenia a lásky k dieťaťu
- zabezpečenie odbornej literatúry pre rodičov a deti
- skvalitnenie výchovy k partnerstvu a manželstvu v škole
- túto situáciu by mohlo vyriešiť aj zavedenie tohto predmetu do vyučovacích programov
- zlepšenie spolupráce rodiny a školy – spolupráca psychologickkej poradne a iných inštitúcií, ktoré sa podieľajú na formovaní mladého človeka
- v neposlednom rade je nevyhnutné, aby deti mali zabezpečený dostatok pozitívnych príkladov v okolí, v ktorom vyrastajú.

Záver

Celá naša práca je venovaná tak zložitej téme ako je rodina. Rodina tvorí základ pre ďalšie fungovanie a začlenenie sa jedinca do spoločnosti. Práve od rodiny závisí to, akým spôsobom sa bude každý samostatný jedinec uberať vo svojom živote.

Práca bola zameraná na analýzu problému vplyvu rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa. Túto tému som si vybrala z toho dôvodu, že som sa stala matkou a pri písaní diplomovej práce som na rodičovskej dovolenke. Takže svoj denný program sa mi zmenil z pracovnej pozície na rodičovskú rolu a starostlivosť o dieťa. Stretávam sa tiež s deťmi v dospievajúcom veku, nakoľko v rodine máme deti vo veku adolescentov a i ja som často konfrontovaná ich správaním. Stala som sa matkou a môj pohľad na život sa značne zmenil. Vidím to, ako dieťa vníma správanie sa rodičov v domácom prostredí, ako sa snaží napodobňovať ich chovanie a viem, že čo do dieťaťa investujeme hlavne po psychickej stránke, sa nám vráti v podobe slušne vychovaného človeka s dobrými vzormi správania.

V teoretickej časti práce sme rozobrali základné vymedzenie pojmov v rodine. Dôležitosť dodržiavania zákona o rodine. To, že znakom fungujúcej rodiny je dôležitosť správneho poňatia funkcií rodiny a významu rodiny pre život človeka od narodenia. Rozoberáme dôležitosť úlohy otca aj matky vo výchovnom procese. V druhej kapitole sme sa venovali typológii rodiny. To, že fungujúca rodina je základným pilierom pre harmonický rozvoj osobnosti. Akým spôsobom môže nefungujúca rodina a zlé vonkajšie prostredie ovplyvniť celý vývin jedinca. V tretej kapitole sme sa venovali roduinnej výchove a jej vplyvu na dieťa. Praktickú časť som venovala výskumu v oblasti dôležitosti výchovy detí k manželstvu a rodičovstvu a prípravy na budúci život.

Nevyhnutnosť zefektívnenia roduinnej výchovy v súčasných podmienkach modernej rodiny, prípravy mladej generácie na partnerský život, začlenenie sa do society a pokračovaním výchovy svojho potomstva to sú dôležité aspekty, kam by mala naša spoločnosť upriamovať pozornosť pri zavádzaní nových výchovných metód a postupov.

Mladý človek je plný ideálov a má pred manželstvom zväčša ideálne predstavy o spoločnom roduinnom živote, ktorý si raz vytvorí. Pravda však býva iná a často nastáva sklamanie a strata vlastnej identity. Príčina býva rôzna. Veľmi často opakujúcou sa

príčinou je nedostatočná príprava na manželské spolunažívanie, zlý príklad v rodine v ktorej vyrastali, to vedie k narušeniu stability v manželstve.

Rodina je dynamický systém, v nej je každý vzťah iný na základe toho, že každá osobnosť je iná. Od osobnosti dieťaťa, ale aj od schopnosti zvládnuť a prispôbiť sa dospievajúcemu potomkovi závisí, aké ťažké obdobie prežijeme. Rodičia nebudú rovnako úspešní pri každom dieťati, bez ohľadu na použitý štýl výchovy. Rodičia si často myslia, že každé dieťa vychovávajú rovnako. Nie je to však tak. A ani deti nepotrebujú rovnakú výchovu, každé dieťa je iné, má svoje vlastnosti, temperament, je to samostatná osobnosť a preto aj pri výchove každého treba pristupovať individuálne so zreteľom na jeho vlastnosti.

Z výskumnej časti nám vyplynulo, že deti, rodičia a pedagógovia majú často skreslené informácie i o sebe. Myslia si, že svoje deti poznajú, no opak je často pravdou. Práve zanedbaná komunikácia je dôkazom toho, že sa nepoznajú a nevedia o sebe veci, ktoré by im výchovu uľahčili. Dnes je preferovaná komunikácia formou internetu. A i tu by rodičia mali dávať pozor na to, či ich dieťa vie čo môže na sociálnu sieť dať a akým spôsobom si má svoje súkromie chrániť. Preferujeme preto verbálnu komunikáciu, ktorá je nenahraditeľnou súčasťou úspešného procesu výchovy jedinca v harmonickú osobnosť.

Výsledok celej našej práce priniesol základné poznatky o rodine, jej fungovaní, základných hodnotách fungujúcej rodiny potrebných pre ľudský život. Úloha dôležitosti komunikácie v rodine a škole, ktorá je dôsledkom toho, že rodičia a pedagógovia často svoje deti nepoznajú a majú o nich iné predstavy, ako je skutočnosť, je základom pre harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa. Práca ďalej priniesla radu faktov o tom, že deti túžia po tom, aby ich rodičia chápali a aby s nimi komunikovali, ale aj, aby brali do úvahy aj ich názory a rešpektovali ich osobnosť.

Prácu by som odporučila rodičom ako základnú príručku rád o tom, prečo je dôležitá rodina ako základ harmonického rozvoja osobnosti každého dieťaťa. Nájdu v nej celú radu základných faktov o rodine a jej fungovaní. Pre pedagógov by táto práca mohla slúžiť ako pomôcka pri zostavovaní si učebných plánov a mimoškolských činností pre deti. Nájdu v nej odpovede detí na otázky týkajúce sa rodinného života a ich pohľadov

na budúci manželský život. Práca by tiež mohla slúžiť ako príklad toho, že komunikácia medzi rodičmi a pedagógmi nie je dostatočná a preto by pedagógovia mali zmeniť práve tento fakt a začať s rodičmi viac spolupracovať. Vidieť to hlavne z niektorých odpovedí v dotazníkách kde majú rodičia, deti aj pedagógovia úplne odlišné názory na danú vec.

Dôsledkom súčasnej doby a nového štýlu výchovy rodičov sa čoraz viac stretávame s negatívnymi dôsledkami výchovného procesu ako je napr.: detská agresivita a násilnosť. Ide o negatívny fenomén súčasnosti v dôsledku zanedbania výchovy v prospech majetkového zabezpečenia. Práve preto je nevyhnutné nájsť si dostatok času pre svoje deti a využiť ho aktívnym zapojením detí do domáceho života a prežitím krásnych spoločných chvíľ pri záujmových činnostiach svojich detí.

To akým spôsobom sa naše deti budú prezentovať na verejnosti a ako sa uplatnia v ich budúcom živote je predovšetkým vizitkou výchovy v rodine. Správajme sa teda tak, ako to očakávame od svojich potomkov a vytvoríme im kvalitné rodinné prostredie, plné podnetov na kvalitný harmonický rodinný život.

Zoznam použitej literatúry

1. AZAROV, J.P.: *Pedagogika rodinných vzťahov*, Bratislava, SPN 1983, 163 s.
2. BAKOŠOVÁ, Z.: *Sociálna pedagogika*. 1 vydanie Bratislava:1994, 80 s., ISBN 80 – 223- 0817 - X
3. BOROŠ, J. a kol.: *Výchovné poradenstvo*, SPN Bratislava, 1978, č.67-361-78
4. BOROŠ,J.: *Rozumiete dospievajúcim*, Bratislava, Smena, 1977, 240 s.
5. BUŽEK, A.: *Mravné choroby mládaže*, Vychovávateľ, 2000, roč. XLV, s.9.,ISSN 0139-6919
6. FISCHER, S., ŠKODA, J.: *Sociální patologie*,Grada Publishing, Praha, 2009, ISBN 978-80-247-2781-3.
7. FUGNEROVÁ, M.K.S.: *Citová výchova v rodine*, Osveta, Martin, 1977, 212 s.
8. GRIZIVATZ, C.S.:*Rodičovská autorita*, Portál, s.r.o., Praha 2002, 136 s., ISBN 80-7178-676-4.
9. HORÁK, K.: *Hovoříme s rodiči*, SPN Praha, 1979, č. 14-399-79
- 10.HORÁKOVÁ, S., HOSKOVCOVÁ,L., SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ, L.: *Výchova k psychickej odolnosti dítěte*, Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2206-1
11. HRONCOVÁ, J,HUDECOVÁ, A.,MATULAYOVÁ, T.: *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. 1 vydanie Banská Bystrica,2000, 298 s.,ISBN 80 – 8055 -476 – 5.
12. KAČANIOVÁ, J.:1988, Sila pedagogického kolektívu, Vychovávateľ, 1988,roč.XXXII, č.8,
13. KLÍMOVÁ, M.: *Výchova v rodine*, Osveta, Martin, 1977, 212 s.
14. KOŠČ, M.:*Základy psychologie*, SPN Bratislava, 1996, 103 s. ISBN 80-08-01216
15. LEVICKÁ ,J. a kol.: *Sociálna práca s rodinou* , Trnava, 2004, I vydanie 177 s. , ISBN 80-89074-93-6
16. MATĚJČEK. Z.: *Rodiče a děti*, Avicenum,Praha,1986,336 s., ISBN 80-7187-246-7.
17. MIKŠOVÁ, M.: *Pohľad do histórie zneužívania drog*, Vychovávateľ, 2000, roč. XLV, č.3, s.31, ISSN 0139-6919

18. MORISCH, R.G.: *12 Klúčov k dôslednej výchove*, Portál s.r.o., Praha, 2002, ISBN 80-7178-786-8
19. NOVÁ, D.: *Výchovné problémy a ich riešenie*, Vychovávateľ, 1987, roč. XXXL, č.8.
20. POTOČÁROVÁ, M.: *Teoretická východiská rodinnej výchovy*, Pedagogika rodiny, UKB Bratislava, 2008, ISBN 978-80-223-2458-8
21. PREVENDÁROVÁ, J., KUBÍČKOVÁ, G.: *Základy rodinnej a sexuálnej výchovy*, SPN Bratislava, 1996, ISBN 80-08-01212-9
22. PRCHAL, J.: *Vychovávanie detí*, Praha, Práca, 1976, 248 s.
23. ROZINAJOVÁ, H.: *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*, SPN Bratislava 1998, č.:067-269-88
24. VIŠŇOVSKÝ, Ľ. A kol.: *Základy rodinnej výchovy*. Banská Bystrica: 2007, 198 s., ISBN 978-80-8083-443-2.
25. ZELINA, M.: *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*, Bratislava, Iris 1996, ISBN 80-967013-4-7 16
26. *Pedagogické spektrum*. Bratislava. ŠPÚ, Máj – Jún 2002, ISSN 1335-5589
27. Zákon 234/1992 Zb. Zákon o rodine
28. KLUGEROVÁ J., ŠIFFEROVÁ O., VACÍNOVÁ T.: *Jak vypracovať bakalársku, diplomovú, rigoróznú a disertačnú prácu*, UJAK 2008,

Internetové zdroje:

<http://www.narodnyzdravotnyregister.sk/zajimavosti/35-determinanty-socialnej-podmienitosti/>

http://www.infodrogy.sk/ActiveWeb/c/1329/predchadzanie_socialno_patologickeho_spravana_u_mladych.html

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Zoznam tabuliek

- Tabuľka č. 1:** Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému rodičovstvo
- Tabuľka č. 2:** Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému vzťahy v manželstve
- Tabuľka č. 3:** Prvé informácie o pohlavnom živote
- Tabuľka č. 4:** Vedia deti o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom
- Tabuľka č. 5:** Poznajú rodičia, pedagógovia partnerov svojich detí, žiakov
- Tabuľka č. 6:** Poznajú rodičia, pedagógovia priateľov svojich detí, žiakov
- Tabuľka č.7:** S ktorými s rodičov, pedagógov sa deti dôverne rozprávajú o svojich problémoch
- Tabuľka č. 8:** Hľadajú deti u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov
- Tabuľka č.9:** Organizuje škola, ktorú navštevujú vaše deti, žiaci prednášky alebo besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu
- Tabuľka č.10:** Zúčastnili by sa vaše deti prednášok alebo besied na tému výchovy k manželstvu a rodičovstvu
- Tabuľka č.11:** Na ktorého z pedagógov by sa obrátili vaše deti, žiaci s problémom v partnerskom živote
- Tabuľka č.12:** Uvítali by vaše deti, žiaci zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom:“Výchova k manželstvu a rodičovstvu“
- Tabuľka č. 13:** Myslíte si, že poznajú vaše deti, žiaci zariadenie, v ktorom by hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch
- Tabuľka č.14:** Myslíte si, že by v prípade problémov vyhľadali vaše deti, žiaci odbornú pomoc
- Tabuľka č. 15:** Poznajú vaše deti, žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá uvedenou problematikou
- Tabuľka č. 16:** Sledujú vaše deti, žiaci v médiách programy , ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve

Tabuľka č.17: Myslia si vaše deti, žiaci, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou

Zoznam grafov

- Graf č. 1:** Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému rodičovstvo
- Graf č. 2:** Rozhovory dieťa, rodič, pedagóg na tému vzťahy v manželstve
- Graf č. 3:** Prvé informácie o pohlavnom živote
- Graf č. 4:** Vedia deti o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom
- Graf č. 5:** Poznajú rodičia, pedagógovia partnerov svojich detí, žiakov
- Graf č. 6:** Poznajú rodičia, pedagógovia priateľov svojich detí, žiakov
- Graf č. 7:** S ktorými s rodičov, pedagógov sa deti dôverne rozprávajú o svojich problémoch
- Graf č. 8:** Hľadajú deti u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov
- Graf č. 9:** Organizuje škola, ktorú navštevujú vaše deti, žiaci prednášky alebo besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu
- Graf č.10:** Zúčastnili by sa vaše deti prednášok alebo besied na tému výchovy k manželstvu a rodičovstvu
- Graf č. 11:** Na ktorého z pedagógov by sa obrátili vaše deti, žiaci s problémom v partnerskom živote
- Graf č. 12:** Uvítali by vaše deti, žiaci zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom premetu „ výchova k manželstvu a rodičovstvu“.
- Graf č. 13:** Myslíte si, že poznajú vaše deti, žiaci zariadenie, v ktorom by hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch
- Graf č. 14:** Myslíte si, že by v prípade problémov vyhľadali vaše deti, žiaci odbornú pomoc
- Graf č. 15:** Poznajú vaše deti, žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá uvedenou problematikou
- Graf č.16:** Sledujú vaše deti, žiaci v médiách programy , ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve
- Graf č. 17:** Myslia si vaše deti, žiaci, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou

Zoznam príloh

Príloha A Dotazník – dieťa	I
Príloha B Dotazník – rodič	IV
Príloha C Dotazník – pedagóg	VII

Príloha A - Dotazník

Dotazník – dieťa.

Prosím odpovedajte pravdivo a úprimne.

Odpovede na jednotlivé otázky zakrúžkujte.

Pohlavie: mužské
 ženské

Vek:

1. Rozprávajú sa s vami vaši rodičia o téme rodičovstvo:

a/ áno

b/ nie

c/ veľmi málo

2. Rozprávajú sa s vami vaši rodičia na tému vzťahov v manželstve:

a/ áno

b/ nie

c/ veľmi málo

3. Prvé informácie o pohlavnom živote ste získali od koho?

a/ rodičia

b/ súrodenci

c/ škola

d/ priatelia, známi

e/ literatúra, média

f/ iné – uveďte

4. Viete o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom?

a/ áno

b/ nie

5. Poznajú rodičia Vášho partnera?

a/ áno

b/ nie

6. Poznajú rodičia Vašich priateľov?

a/ áno

b/ nie

7. Ktorému z rodičov viac dôverujete pri rozprávaní sa o vašich problémoch?

a/ matke

b/ otcovi

c/ nezdôverujem sa

8. Hľadáte u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov?

a/ áno

b/ nie

9. Organizuje vaša škola prednášky alebo besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu?

a/ áno

b/ nie

10. Zúčastnili by ste sa týchto prednášok alebo besied?

a/ áno

b/ nie

11. Na ktorého z vašich pedagógov by ste sa obrátili s problémom v partnerskom živote?

a/ učiteľ

b/ triedny učiteľ

c/ vychovávateľ

12. Uvítali by ste zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom:“ Výchova k manželstvu a rodičovstvu“?

a/ áno

b/ nie

13. Poznáte zariadenie, v ktorom by ste hľadali pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahov?

a/ áno

b/ nie

14. V prípade riešenia Vašich problémov vyhľadali by ste odbornú pomoc?

a/ áno

b/ nie

15. Poznáte literatúru, ktorá sa zaoberá takouto problematikou?

a/ áno

b/ nie

16. Sledujete v médiách programy, ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve?

a/ áno

b/ nie

17. Myslíte si, že spoločnosť sa dostatočne zaoberá uvedenou problematikou?

a/ áno

b/ nie

Príloha B - dotazník

Dotazník – rodič.

Prosím odpovedajte pravdivo a úprimne.

Odpovede na jednotlivé otázky zakrúžkujte.

Pohlavie: mužské
Ženské

Vek:

Vzdelanie:

1. Rozprávate sa s vaším dieťaťom na tému rodičovstvo?

- a/ áno
- b/ nie
- c/ okrajovo

2. Rozprávate sa s Vaším dieťaťom na tému vzťahov v manželstve?

- a/ áno
- b/ nie
- c/ okrajovo

3. Od koho by malo získať Vaše dieťa prvé informácie o pohlavnom živote?

- a/ rodičia
- b/ súrodenci
- c/ škola
- d/ priatelia, známi
- e/ literatúra, média
- f/ iné – uveďte

4. Myslíte si, že vie vaše dieťa o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom?

- a/ áno
- b/ nie

5. Poznáte partnera Vášho dieťaťa?

- a/ áno
- b/ nie

6. Poznáte priateľov Vášho dieťaťa?

- a/ áno
- d/ nie

- 7. Rozpráva sa vaše dieťa s niektorým z rodičov dôverne o svojich problémoch?**
a/ s matkou
b/ s otcom
c/ nezdôverujem sa
- 8. Myslíte si, že bude Vaše dieťa hľadať u svojho partnera vlastnosti jedného z Vás rodičov?**
a/ áno
b/ nie
- 9. Organizuje škola, ktorú navštevuje Vaše dieťa prednášky, alebo iné besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu?**
a/ áno
b/ nie
- 10. Zúčastnilo by sa Vaše dieťa takýchto prednášok alebo besied?**
a/ áno
b/ nie
- 11. Na ktorého z pedagógov by sa obrátilo Vaše dieťa s problémom partnerskom vzťahom?**
a/ učiteľ
b/ triedny učiteľ
c/ vychovávateľ
- 12. Uvítali by ste zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom: “Výchova k manželstvu a rodičovstvu”?**
a/ áno
b/ nie
- 13. Viete o akomkoľvek zariadení, v ktorom by Vaše dieťa mohlo hľadať pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahoch?**
a/ áno
b/ nie
- 14. V prípade potreby vyhľadalo by odbornú pomoc?**
a/ áno
b/ nie
- 15. Pozná Vaše dieťa literatúru, ktorá sa zaoberá takouto problematikou?**
a/ áno
b/ nie
- 16. Sledujete v médiách programy, ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve?**
a/ áno
b/ nie

17. Myslíte si, že naša spoločnosť venuje dostatočne veľký priestor k uvedenej problematike?

a/ áno

b/ nie

Príloha C - dotazník

Dotazník – pedagóg.

Prosím odpovedajte pravdivo a úprimne.

Odpovede na jednotlivé otázky zakrúžkujte.

Pohlavie: mužské
 ženské

Vek:

Vzdelanie:

Dĺžka pedagogickej praxe:

1. Rozprávate sa s vašimi žiakmi na tému rodičovstvo?

- a/ áno
- b/ nie
- c/ okrajovo

2. Rozprávate sa s vašimi žiakmi na tému vzťahov v manželstve?

- a/ áno
- b/ nie
- c/ okrajovo

3. Od koho by mali Vaši žiaci získať prvé informácie o pohlavnom živote?

- a/ rodičia
- b/ súrodenci
- c/ škola
- d/ priatelia, známi
- e/ literatúra, média
- f/ iné – uveďte

4. Myslíte si, že vedia vaši žiaci o rizikách spojených s predčasným pohlavným životom?

- a/ áno
- b/ nie

5. Poznáte partnerov žiakov vo Vašej triede?

- a/ áno
- b/ nie

6. Poznáte priateľstvá žiakov vo Vašej triede?

- a/ áno
- b/ nie

7. Myslíte si, že sa Vaši žiaci rozprávajú s rodičmi o svojich problémoch?

- a/ s matkou
- b/ s otcom
- c/ nezdôverujú sa

8. Myslíte si, že budú Vaši žiaci hľadať u svojho partnera vlastnosti jedného z rodičov?

- a/ áno
- b/ nie

9. Organizuje Vaša škola prednášky, alebo iné besedy na tému výchova k manželstvu a rodičovstvu?

- a/ áno
- b/ nie

10. Zúčastnili by sa Vaši žiaci takýchto prednášok alebo besied?

- a/ áno
- b/ nie

11. Na ktorého z pedagógov by sa obrátili Vaši žiaci s problémom v partnerskom vzťahu?

- a/ učiteľ
- b/ triedny učiteľ
- c/ vychovávateľ

12. Uvítali by ste zavedenie nového predmetu do vyučovania s názvom:“ Výchova k manželstvu a rodičovstvu“?

- a/ áno
- b/ nie

13. Poznáte akékoľvek zariadenie, v ktorom by Vaši žiaci mohli hľadať pomoc v riešení problémov v partnerských a manželských vzťahov?

- a/ áno
- b/ nie

14. V prípade riešenia problémov vyhľadal by niekto z Vašich žiakov odbornú pomoc?

- a/ áno
- b/ nie

15. Poznajú žiaci literatúru, ktorá sa zaoberá takouto problematikou?

- a/ áno
- b/ nie

16. Myslíte si, že sledujú v médiách programy, ktoré sa venujú riešeniu problematiky v manželstve a rodičovstve?

a/ áno

b/ nie

17. Myslíte si, že spoločnosť venuje dostatočne veľký priestor k uvedenej problematike?

a/ áno

b/ nie

BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY

Meno autora : Bc. Jana Prasličková

Odbor: Andragogika

Forma štúdia: Magisterské kombinované štúdium

Názov práce: Vplyv rodiny na harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa

Rok: 2012

Počet strán: 82

Celková počet strán príloh: 9

Počet titulov literatúry a prameňov: 30

Vedúci práce: PhDr. Jana Slezáková